

Målprisrapport 2020–2021

Markeds- og prisutvikling for
målprisvarene og andre sentrale
jordbruksvarer i avtaleåret 2020–2021

Rapport nr. 27/2021
1.9.2021





Rapport: Målprisrapport 2020–2021

Dato: 1.9.2021

Utgiver: Landbruksdirektoratet

Kontaktperson: Harald Moksnes Weie

Rapport-nr.: 27/2021

Forsidebilde: [Evt. bildekreditering]

Forord

I den årlige jordbruksavtalen er det fastsatt målpriser på en rekke sentrale jordbruksvarer. Målprisen skal være en gjennomsnittlig pris for en varegruppe, som det skal være mulig å oppnå i et balansert marked. Den fastsatte målprisen gjelder normalt for perioden fra 1. juli det året jordbruksavtalen blir inngått til 30. juni påfølgende år.

Det er jordbruksorganisasjonenes ansvar å holde gjennomsnittsprisene på eller under den avtalte målprisen, og markedsregulatorene skal løpende rapportere oppnådd pris (noteringspris) til Landbruksdirektoratet. Felleskjøpet Agri er markedsregulator for korn, Tine SA for melk og Nortura SA for kjøtt. I grøntsektoren er det ingen markedsregulator. Bestemmelsene for målpris og markedsregulering står nærmere omtalt i den til enhver tid gjeldende jordbruksavtalen, som ligger elektronisk på sidene til Landbruks- og matdepartementet (<https://www.regjeringen.no/no/dep/lmd/id627/>).

Pris- og markedsvurderinger for 2020–2021

I denne rapporten viser vi først om målprisene ble oppnådd i avtaleåret 2020–2021, og vurderer markedsforholdene for hver av målprisvarene. I 2020–2021 var det målpris på fem kornarter, melk, svinekjøtt, poteter, epler og ti grønnsaksslag. De seinere årene er målprisen blitt avviklet for flere jordbruksvarer. I kapittel 2 i rapporten gjør vi pris- og markedsvurderinger for viktige norske jordbruksvarer som ikke har målpris.

Vi vurderer også markedene for viktige norske jordbruksvarer i årlige rapporter som publiseres i februar måned. «Markedsrapport 2020 – Markeds- og prisvurderinger av sentrale norske landbruksvarer og RÅK-varer» (rapport nr. 5/2021) og «Omverdenen til norsk landbruk og matindustri. Rapport for 2020» (rapport nr. 6/2020) er tilgjengelige på www.landbruksdirektoratet.no.

Innhold

Forord	2
Innhold	3
Ordliste	4
1 Pris- og markedsvurderinger for målprisvarer.....	7
1.1 Korn	7
1.2 Melk	10
1.3 Svinekjøtt	12
1.4 Grøntsektoren	16
2 Markeds- og prisutvikling på andre varer.....	30
2.1 Storfekjøtt.....	30
2.2 Lam.....	32
2.3 Egg	34
2.4 Markedsutvikling	35
2.5 Kylling	36
2.6 Kraftfôr	38
2.7 Mel.....	40

Ordliste

Administrative tollnedsettelse

Det settes en lavere tollsats enn normal tollsats i en periode, for å legge til rette for import av varer som supplement til norsk produksjon. For viktige norske jordbruksvarer iverksettes det normalt generelle tollnedsettelse.

Akkumulert noteringspris

Gjennomsnittlig noteringspris for en gitt periode (jf. avtaleår) for jordbruksvarer omfattet av et prissystem. Den er beregnet som en vektet gjennomsnittspris for den aktuelle varen, basert på de jevnlig noteringsprisene og tilhørende mengder av varen. Akkumulert noteringspris for en gitt periode kalles også prisuttak eller oppnådd pris/noteringspris.

Basispris for korn og oljefrø

Basispris er den pris for vare av basis kvalitet som gis ved Felleskjøpets transittanlegg ved Oslofjorden (Kambo, Drammen, Holmestrand og Larvik, og for bygg også i Trondheim). Basispris for den enkelte uke er målpris for sesongen, korrigert for et avvik – i hovedsak slik at basisprisen er under målpris i innhøstingssesongen og stiger over målpris når innhøstingen er slutt.

Generelle tollnedsettelse

En generell reduksjon i tollsats for bestemte varenumre, og som gjelder for alle som importerer gjeldende vare innenfor et visst tidsrom. Iverksettes normalt når summen av norsk produksjon og import innenfor kvoter og andre ordninger ikke er tilstrekkelig til å dekke etterspørselen etter gitte landbruksvarer. Ved generelle tollnedsettelse settes tollsatsen til et nivå der summen av importpris og tollsats skal tilsvare norsk pris. I tilfeller der det ikke er norske varer i markedet kan toll bli satt til null.

Importkvoter/tollkvoter

Tollkvoter gir rett til import av definerte mengder av ulike landbruksvarer, tollfritt eller til reduserte tollsatser. Enkelte av kvotene er globale, det vil si åpne for import fra alle land. I tillegg finnes det blant annet GSP-kvoter for import fra utviklingsland, samt bilaterale tollkvoter, det vil si kvoter fra et bestemt land eller grupper av land som følge av inngåtte frihandelsavtaler, eksempelvis med EU. I tillegg fastsettes årlig flere såkalte nasjonale kvoter, som er kvoter Norge etablerer uten at vi er forpliktet til det i en internasjonal avtale. Dette gjelder blant annet i kornsektoren.

Markedsregulator

En definert markedsaktør som har ansvar for å gjennomføre markedsreguleringen i den aktuelle sektoren. Felleskjøpet Agri er markedsregulator for korn, Tine er markedsregulator for melk, mens Nortura er markedsregulator for kjøtt og egg.

Markedsregulering

Markedsreguleringens formål innen produksjonene melk, korn og kjøtt av svin er gjennom et sett av virkemidler å bidra til uttak av avtalt målpris i samsvar med forutsetningene om at målpris skal kunne oppnås ved markedsbalanse.

Markedsreguleringens formål innen produksjonene egg og kjøtt av storfe og sau/lam er gjennom et sett av virkemidler å sikre et balansert marked i samsvar med gjeldende landbrukspolitikk.

Kostnadene ved markedsreguleringen dekkes av produsentene selv gjennom omsetningsavgiften. Eksempler på markedsreguleringstiltak er lagring av overskuddsvarer, å omdisponere matkorn til fôrkorn dersom det er overskudd av matkorn.

Målpris

Målpriser er fastsatt i jordbruksavtalen, og skal være priser som jordbruket reelt sett skal kunne oppnå ut fra balanserte markedsforhold, det fastsatte importvernet og de mulighetene for markedsregulering som er til disposisjon. Jordbruksavtalens målpriser gjelder normalt for ett avtaleår, 1. juli–30. juni. Per i dag har korn, melk, svinekjøtt, poteter, epler og et utvalg grønnsaker målpris.

Noteringspris

Prisen som løpende oppnås for en definert vare (representantvare) i markedet. Noteringsprisen refererer til det fastsatte punktet (noteringspunktet) i verdikjeden der oppnådd pris (prisuttaket) for varen skal måles.

Omsetningsavgift/omsetningsmidler

En avgift som blir lagt på produsentenes salgsproduksjon for å finansiere tiltak som skal fremme omsetningen og/eller regulere markedet. Avgiften betales av produsentene.

Planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE)

Planlagt gjennomsnittlig engrospris blir fastsatt av markedsregulator Nortura for egg, storfekjøtt og lam. Prisen står for et halvår om gangen, og det tas sikte på at akkumulert noteringspris for perioden skal ligge nær opptil planlagt gjennomsnittlig engrospris.

Prisutjevningsordningen for melk (PU)

Skal bidra til at melkeprodusentene får samme pris for melka uavhengig av geografisk lokalisering og hva melka blir brukt til hos meieriet (anvendelse). Enkelte melkeanvendelser som f.eks. drikkemelk blir ilagt avgift, mens andre melkeanvendelser som f.eks. modnet ost og tørrmelk får tilskudd.

Prisuttak

Den gjennomsnittlig oppnådde noteringsprisen i en definert periode for varer omfattet av et prissystem. Tilsvarende akkumulert noteringspris.

Referansepris (kylling)

En veiledende pris på engrosnivå for kyllingkjøtt fastsatt av Landbruksdirektoratet for hvert avtaleår, med basis i oppnådd pris (prisuttaket) på engrosnivå i foregående avtaleår. Prisdannelsen på kyllingkjøtt er fri, men dersom noteringsprisen overstiger øvre prisgrense, som er referanseprisen + ti prosent, vil det bli iverksatt administrativ tollnedsettelse for kyllingkjøtt. Referanseprisen på fjørfe er ikke grunnlag for å innføre markedsregulerende tiltak.

Reguleringseksport

Eksport av overskuddsvarer fra Norge, der prisdifferansen mellom norsk prisnivå og prisen markedsregulator oppnår for varen ved eksport dekkes gjennom omsetningsmidler. Reguleringseksport er en del av markedsreguleringen. Gjennom WTO er det fastsatt hvor store mengder som kan reguleringseksporteres i løpet av et år. Eksportstøtte avvikles fra og med 2021.

Reguleringslager

Lager av midlertidig eller permanent overskuddsvare, dvs. lager ut over forretningsmessig lager. Kostnadene ved reguleringslagring er dekket over omsetningsavgiften, som et markedsreguleringstiltak.

Representantvare

Gjelder for varegrupper som er omfattet av et prissystem. Den definerte representantvaren er en vare eller et utvalg av varer som blir betraktet som dominerende og representativ for varegruppen. Representantvaren inngår i noteringsgrunnlaget som blir brukt for jevnlig prisnoteringer.

RÅK-varer

Bearbeidede landbruksvarer (bakervarer, sukkervarer, supper, sauser, pizza mv.). Denne typen varer er omfattet av en ordning med råvarepriskompensasjon (RÅK), der prisforskjellene på jordbruksråvarer mellom Norge og utlandet blir kompensert. Slik skal næringsmiddelindustrien i Norge kunne produsere og omsette industrielt bearbeidede jordbruksvarer basert på norskproduserte jordbruksråvarer og samtidig være konkurransedyktig med utlandet. RÅK-ordningen er forankret i EØS-avtalens protokoll 3.

Styringspris

Blir fastsatt i stedet for målpris, dersom akkumulert noteringspris i foregående avtaleår overskred den gjeldende målprisen. Styringsprisen fastsettes slik at akkumulert noteringspris skal ligge tilsvarende under i det påfølgende avtaleåret. Styringsprisen har alle funksjoner som normalt tilligger målpris, inkludert grunnlag for fastsetting av øvre prisgrense.

Utenlands bearbeiding (UB)

En ordning som gjør det mulig for norske bedrifter å sende norske jordbruksråvarer til utlandet for å produsere matvarer, uten at det blir ilagt toll for de norske råvarene når matvarene gjeninnføres til Norge.

Volummodellen

Enkelte jordbruksvarer som tidligere var omfattet av målprissystemet, er lagt over i volummodellen. I volummodellen fastsettes ikke noen pris i jordbruksavtalen, men markedet skal balanseres ut fra dekningsgrad og forsyningsbalanse. Prisdannelsen er fri opptil øvre prisgrense, som er grunnlag for tollforvaltningen. Ansvarlig markedsregulator fastsetter og informerer om planlagt gjennomsnittlig engrospris for hvert halvår.

Øvre prisgrense

Er fastsatt i jordbruksavtalen, og gjelder for hver av jordbruksvarene som er omfattet av et prissystem. Normalt definert som ti prosent over målpris/planlagt gjennomsnittlig engrospris/referansepris. Øvre prisgrense skal primært sikre forbrukerne mot for høye priser, og benyttes i forvaltningen av tollvernet. Det kan bli iverksatt administrativ tollnedsettelse dersom noteringsprisen for en vare overstiger øvre prisgrense to uker på rad.

1 Pris- og markedsvurderinger for målprisvarer

1.1 Korn

Det ble oppnådd målpris på alle målprisvarene.

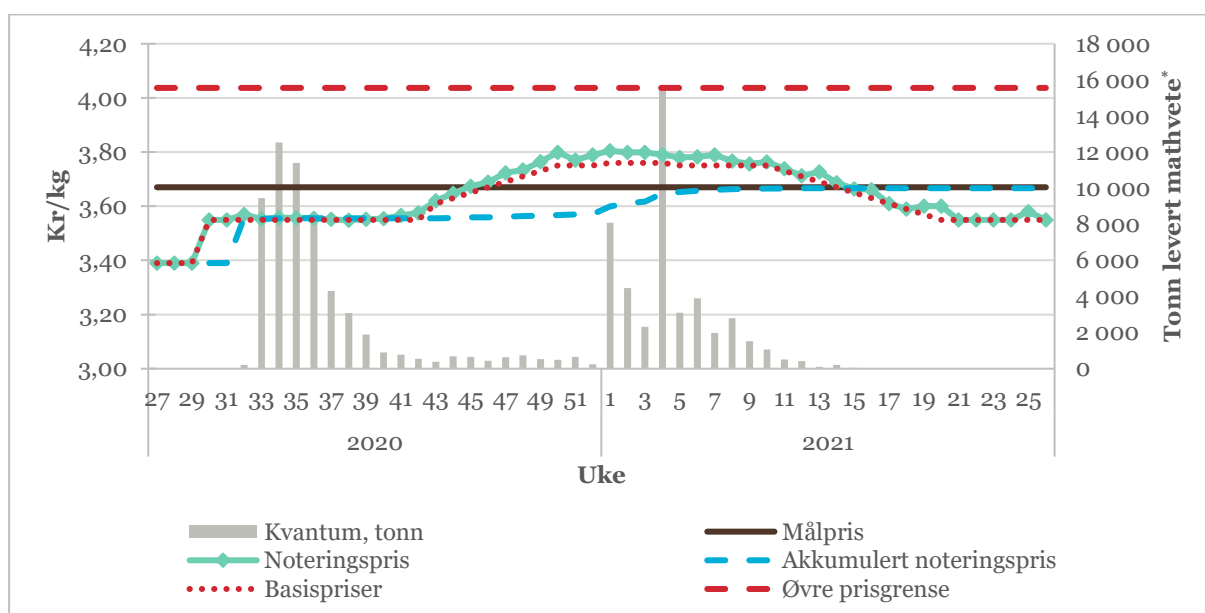
Total produksjon av korn, erter og oljefrø i 2020–2021 var på 1,248 mill. tonn. Dette er én prosent lavere enn forrige avtaleår.

Tabell 1: Gjennomsnittlige noteringspriser fra Felleskjøpet Agri i avtaleåret 2020-2021. Kr/kg.

Vare	Målpris	Akkumulert prisuttak	Avvik
Mathvete	3,67	3,67	0,00
Matrug	3,22	3,22	0,00
Bygg	3,06	3,06	0,00
Havre	2,83	2,83	0,00
Oljefrø	5,98	5,98	0,00

1.1.1 Mathvete oppnådde målpris

Målprisen for mathvete var kr 3,67 per kg i 2020–2021, og den akkumulerte noteringsprisen for avtaleåret endte på målpris. Figur 1 viser noteringsprisen per uke (grønn linje), samt hvordan den akkumulerte noteringsprisen (blå stiplet linje) utviklet seg gjennom avtaleåret. I tillegg viser figuren at mesteparten av kvantumet ble levert innenfor to perioder: enten rett etter innhøsting, eller i ukene etter nyttår da basisprisen var på sitt høyeste. Markedsregulator utarbeider basisprisløyper med nettopp dette som hensikt. Slik unngår man å overbelaste kapasiteten på kornmottakene i ukene etter innhøsting ved å utnytte lagringskapasiteten hos kornprodusentene.



Figur 1: Prisuttak for mathvete og kvantum levert til kornmottak i avtaleåret 2020-2021.

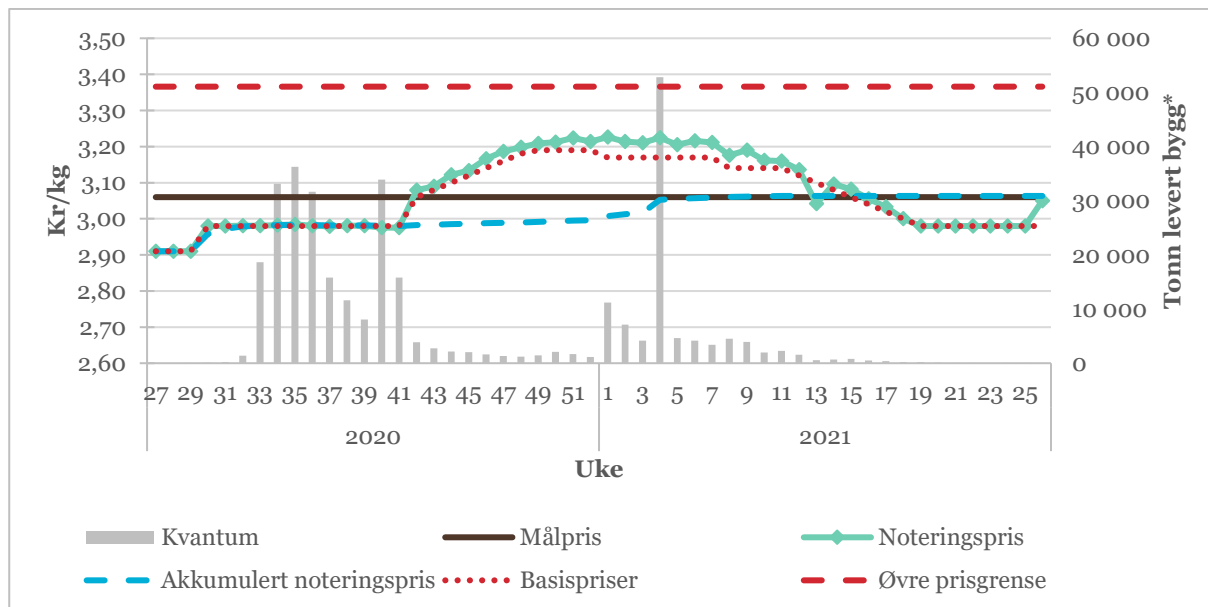
* Gjelder leveranser til Felleskjøpet Agri og samarbeidende anlegg.

1.1.2 Matrug oppnådde målpris

Målprisen for matrug var kr 3,22 per kg i avtaleåret 2020–2021, og den akkumulerte noteringsprisen endte på målpris.

1.1.3 Bygg oppnådde målpris

Målprisen for bygg var kr 3,06 per kg i avtaleåret 2020–2021, og den akkumulerte noteringsprisen endte på målpris. Leveringsmønsteret for bygg var nokså likt som for mathvete.



Figur 2: Prisuttak for bygg og kvantum levert til kornmottak* i avtaleåret 2020-2021.

* Gjelder leveranser til Felleskjøpet Agri og samarbeidende anlegg.

1.1.4 Havre oppnådde målpris

Målprisen for havre var kr 2,83 per kg i avtaleåret 2020–2021, og den akkumulerte noteringsprisen endte på målpris.

1.1.5 Oljefrø oppnådde målpris

Målprisen for oljefrø var kr 5,98 per kg i avtaleåret 2020–2021, og den akkumulerte noteringsprisen endte på målpris. Det er første gang siden avtaleåret 2016–2017 at man oppnår målpris på oljefrø.

1.1.6 Kornproduksjon over femårssnittet

I 2020–2021 ble det levert 1 247 942 tonn korn, erter, åkerbønner og oljefrø. Tabell 2 viser fordelingen mellom de ulike kornslagene.

Tabell 2: Norsk produksjon av korn, erter, åkerbønner og oljefrø de to siste årene, og gjennomsnittet for 2015-2016 til 2019-2020. Mengder i tonn.

	Gj.sn. siste fem år	2019-2020	2020-2021	Endring siste år	Endring ift. gj.sn. siste fem år
Hvete, mat	162 259	205 863	221 706	8 %	37 %
Hvete, fôr	178 645	224 734	81 204	-64 %	-55 %
Hvete, totalt	340 905	430 597	302 910	-30 %	-11 %
<i>Matandel hvete</i>	<i>48 %</i>	<i>48 %</i>	<i>73 %</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Rug, mat	17 324	13 200	7 593	-42 %	-56 %
Rug, fôr	10 878	10 714	2 674	-75 %	-75 %
Rug, totalt	28 202	23 915	10 267	-57 %	-64 %
Bygg	515 115	540 735	598 313	11 %	16 %
Havre	248 634	218 259	294 598	35 %	18 %
Rughvete	11 284	26 870	22 892	-15 %	103 %
Totalt korn	1 144 139	1 240 376	1 228 980	-1 %	7 %
Erter	3 862	4 211	3 796	-10 %	-2 %
Oljefrø	10 999	15 679	15 166	-3 %	38 %
Totalt erter, åkerbønner og oljefrø	14 861	19 889	18 962	-5 %	28 %
Totalt korn, erter, åkerbønner og oljefrø	1 159 000	1 260 266	1 247 942	-1 %	8 %

Kilde: Landbruksdirektoratet.

Inkluderer ikke leiemalt korn og såkorn.

Den samlede produksjonen var åtte prosent større enn gjennomsnittet for de fem foregående årene. Dette inkluderer imidlertid avtaleåret 2018–2019, da avlingene var små på grunn av tørke.

Hveteproduksjonen var 30 prosent mindre enn femårssnittet i 2020–2021. Dette skyldtes at fôrhveteproduksjonen var uvanlig liten. Det ble sådd relativt lite høsthvete på grunn av fuktige forhold. Samtidig ble andelen vårhvete med matkvalitet uvanlig høy på grunn av godt vær under innhøstingen. Mathveteproduksjonen var åtte prosent større enn femårssnittet.

Les mer om kornåret 2020–2021 i Markedsrapport 2020.

1.2 Melk

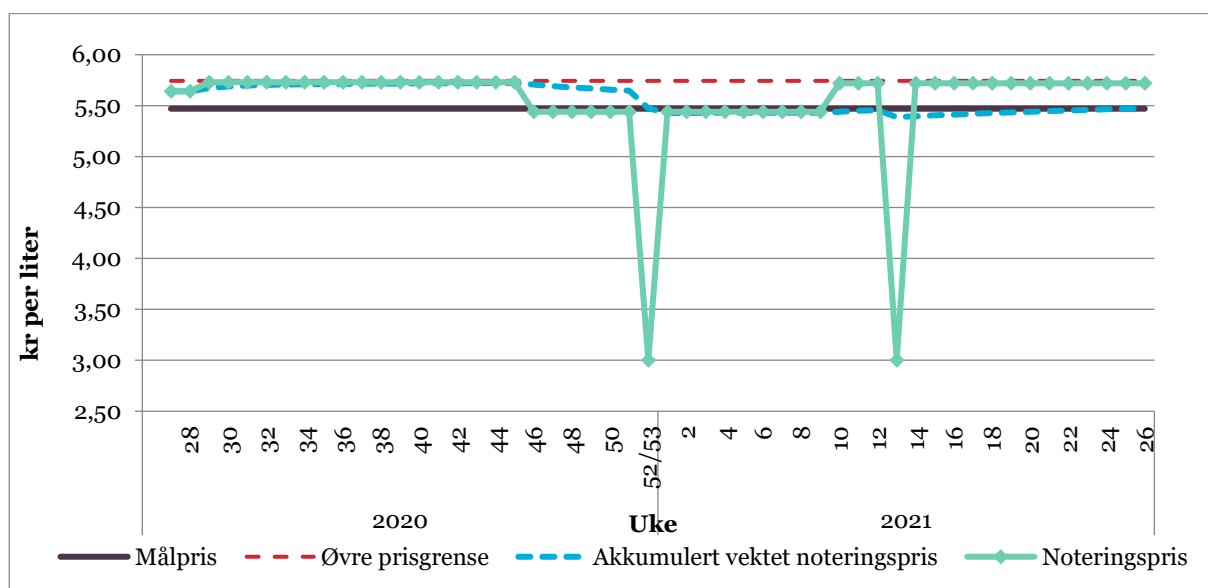
1.2.1 Oppnådd pris for melk

Målprisen for melk i avtaleåret 2020–2021 var kr 5,47 per liter. Den var uendret fra avtaleåret 2019–2020. Akkumulert veid noteringspris for uforedlet melk solgt av Tine SA i 2020–2021 endte på kr 5,47 per liter. Dette var likt med målprisen i 2020–2021.

Tabell 3: Prisuttak for melk i avtaleåret 2020–2021. Kr per liter

Varegruppe	Representantvare	Målpris 2020–2021	Noteringspris 2020–2021	Avvik prisuttak
Melk	Melk av ku og geit	5,47	5,47	0,00

1) Øvre prisgrense er målpris + 5 prosent.



Figur 3: Noteringspris for melk i avtaleåret 2020–2021.

1.2.2 Mengde innmålt melk

Det ble innmålt 1 545 mill. liter ku- og geitmelk i avtaleåret 2020–2021. Dette var 76 mill. liter mer enn i avtaleåret før.

Tabell 4: Innmålt mengde ku- og geitmelk hos Tine og Q-meieriene. Mill. liter

Avtaleår	Høst	Vår	Sum
2011–2012	707	802	1 509
2012–2013	748	815	1 563
2013–2014	729	795	1 524
2014–2015	733	820	1 553
2015–2016	736	825	1 561
2016–2017	718	808	1 526
2017–2018	707	799	1 506
2018–2019	741	816	1 557
2019–2020	685	784	1 469
2020–2021	733	813	1 545

Hos Tine ble det innmålt 724 mill. liter kumelk og 8,4 mill. liter geitemelk i andre halvår 2020. I første halvår 2021 var det innmålte volumet 749 mill. liter kumelk og 11,0 mill. liter geitemelk. For avtaleåret utgjorde dette totalt 1 492 mill. liter som var 112 mill. liter mer enn i avtaleåret før.

Hos Q-meieriene ble det kun innmålt kumelk. I andre halvår 2020 mottok Q-meieriene 48,4 mill. liter melk, og i første halvår 2021 mottok de 52,5 mill. liter. Totalt for avtaleåret var det innmålt 101 mill. liter hos Q-meieriene. Dette var 11,6 mill. liter mer enn i forrige avtaleår.

Tines prognose viser at de forventer mer melk i andre halvår 2021 enn det som ble innmålt i samme periode 2020. Samlet for leveranser av ku og geitmelk til Tine og Q-meieriene viser prognosen et forventet volum i andre halvår 2021 på 743,4 mill. liter.

1.2.3 Høyere omsetning av rå melk

Tine råvare omsetter den innmålte melken hos Tine til videre bearbeiding hos meieriindustrien. Den selges enten til Tine Industri eller andre som foredler melk. Tine industri var den største avtakeren av melk i avtaleåret 2020–2021. Synnøve Finden, Normilk og Q-meieriene var de tre største kjøperne av melk utenom Tine. Q-meieriene hadde i tillegg til det de kjøper av Tine melk fra egne leverandører, jf. avsnitt 1.2.2. Totalt utgjorde melkemengden som ble foredlet av Q-meieriene 162 mill. liter. Dette var opp 9 mill. liter fra forrige avtaleår. Rørosmeieriet, Mondelez og Valdresmeieriet er mindre aktører som til sammen kjøpte 19 mill. liter melk til videre bearbeiding fra Tine Råvare.

Tabell 5: Omsatt mengde melk fra Tine Råvare til aktørene for markedsordningen for melk. Mill. liter

Avtaleår	2017–2018	2018–2019	2019–2020	2020–2021	Endring siste år
Tine industri	1 175	1 217	1 120	1 167	4 %
Synnøve Finden	116	119	110	131	19 %
Normilk	62	63	64	65	0 %
Q-meieriene	53	49	63	61	-4 %
Andre aktører	14	16	18	19	4 %
Sum volum	1 420	1 463	1 376	1 442	5 %
Akkumulert noteringspris, kr per liter	5,41	5,42	5,47	5,47	0,00 %

Alle de store aktørene hadde en økning i bearbeidet volum i 2020–2021. Spesielt for Synnøve Finden var økningen stor i prosent. Dette skyldes trolig at etterspørselen etter ost økte jf. avsnitt 1.2.4. Tine bearbeidet 1 167 mill. liter av totalt 1 545 mill. liter innmålt melk. Dette inkluderer Q-meierienes innmålte mengde på

101 mill. liter. Det tilsvarte 76 prosent av norsk melkeproduksjon i siste avtaleår. Tines andel er 76 prosent og tilsvarende som foregående avtaleårene. Nest størst er Q-meieriene som med egne leverandører og kjøp fra Tine brukte 10 prosent. Q-meierienes andel er også tilsvarende foregående avtaleår. Synnøve Findens andel utgjorde 8 prosent, mens Normilks andel utgjorde 4 prosent. Disse andelene har vært relativt stabile de siste fire avtaleårene. For de mindre aktørene er også volumet tilsvarende sist periode.

1.2.4 Omsetning av meieriprodukter

Økt etterspørsel etter meieriprodukter fra mars 2020 og hittil i 2021 kan delvis forklares med koronaepidemi og mer hjemmeliv. Sterkt begrenset grensehandel gir seg særlig utslag i økt omsetning av norsk ost i dagligvarehandelen. Også etterspørselen etter ikke smaksatt søt melk økte i 2020 sammenlignet med 2019. Tine presenterte i en orientering til Omsetningsrådet 23. august tall som viste en økning i dagligvareomsetningen per uke 28 i år av ost på nesten 6 prosent, mens salget av ikke smaksatt søt melk gikk ned med nesten 2 prosent. Men salget er likevel høyere enn i 2019 på grunn av det høye salget i 2020.

Tabell 6: Omsatt mengde melk fra Tine Råvare til aktørene for markedsordningen for melk. Mill. liter

	Import, tonn		Import mill. kr		Eksport, tonn		Eksport, mill. kr	
	2019– 2020	2020– 2021	2019– 2020	2020– 2021	2019– 2020	2020– 2021	2019– 2020	2020– 2021
Flytende melk og fløte	14	30	0,3	0,3	2 897	3 226	31	38
Melkepulver og kondensert melk	1 212	1 971	48,3	52,1	2 088	360	35	14
Syrna melk og yoghurt	6 181	6 568	188,3	213,1	143	261	2	4
Myse og mysepulver	332	375	22,7	31,1	20 004	21 520	97	122
Smør	531	558	27,4	37,7	24	0	1,5	1
Ost	14 823	16 951	1 040,3	1 168,4	8 746	5 268	480	320
Smaksatt søt melk	6 041	5 090	198,9	163,8	13	22	0,0	1
Sum	28 421	31 542	1 526	1 667	33 914	30 657	647	499

Importen av meieriprodukter økte i avtaleåret 2020–2021 sammenlignet med avtaleåret før. Importen av melkepulver økte høsten 2020 på grunn av lite vare i det norske markedet. Mot slutten av 2020 var tollene satt ned på skummetmelkpulver. Importen av syrna melk og yoghurt økte også. Økningen var på 387 tonn, hvorav naturell yoghurt utgjorde 238 tonn. Det var imidlertid ost som stor for den største økningen av meieriproduktene med en økning på 2 127 tonn. De ostetyperne som økte mest var faste oster, ferske oster og fete og fetaliknende oster. Landbruksdirektoratet vurderer at importøkningen på ost er en del av en langvarig trend med, men at den ekstra store økningen det siste avtaleåret også er et resultat av økt etterspørsel i markedet for ost som en konsekvens av redusert grensehandel.

1.3 Svinekjøtt

1.3.1 Oppnådd pris endte marginalt under målpris

I jordbruksforhandlingene 2020 ble målprisen for svinekjøtt i avtaleåret 2020–2021 satt til kr 33,89 per kg, en økning på kr 1,46 per kg fra foregående avtaleår. Forrige endring i målprisen for svin var i jordbruksavtalen 2016.

Ved inngangen til avtaleåret lå det om lag 500 tonn skåret vare av gris på reguleringslager, og ingen hele eller halve slakt. Samtidig viste prognosene fra markedsregulator et forventet underskudd på 1 100 tonn i avtaleåret.

Basert på markedssituasjonen var oppnådd pris for perioden forventet å ende på målpris. I markedsregulators prisløype fastlagt ved inngangen til avtaleåret, var det lagt opp til at engrosprisen for svinekjøtt skulle sesongmessig trappes opp utover høsten, for deretter å settes ned i desember. Endringene i engrosprisen for gris ble stort sett gjennomført som planlagt i henhold til prisløypen høsten 2020. Et unntak var en økning i prisen i uke 40 2020 på kr 0,50 per kg, mot kr 0,40 per kg som varslet i prisløypen. Det var i utgangspunktet ingen planlagte prisendringer for gris i 1. halvår 2021, men i midten av mars meldte Nortura om en økning i engrospris gjeldende fra 5. april på kr 0,20 per kg. Begge justeringene ble begrunnet med å oppnå et prisuttak bedre i samsvar med målpris.

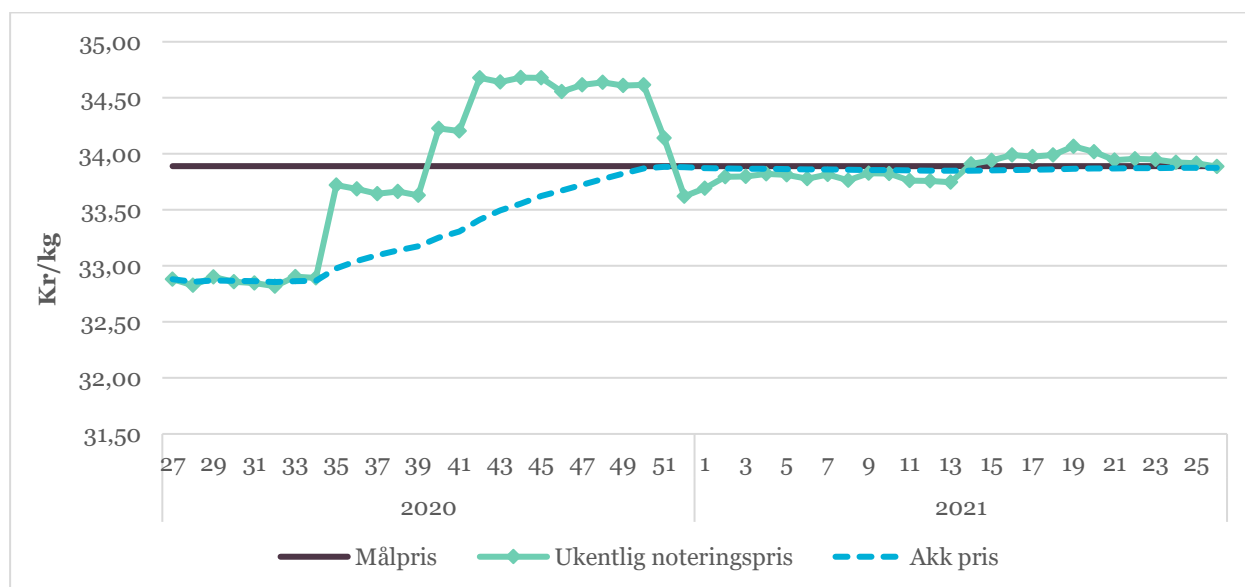
Ved inngangen til avtaleåret 2020–21 ble omsetningsavgiften satt ned fra kr 1,10 til kr 0,90 per kg. I januar 2021 ble omsetningsavgiften ytterligere nedjustert med til kr 0,50 per kg. Nedjusteringen ble forklarte med mindre kostnader knyttet til reguleringen i svinemarkedet, som følge av blant annet bortfall av reguleringseksport, lavere lagringskostnader og at utbetalingen til utkjøpsordningen av purker var avsluttet.

Tabell 7: Prisuttak i avtaleåret 2020–2021 for svinekjøtt. Kr per kg.

Varegruppe	Representantvare	Målpris ¹	Akkumulert	
			noteringspris	Akk. avvik
	Slaktegris kl. E og S med et gjennomsnitt for alle			
Svinekjøtt	kjøttprosjenter og alle varegrupper under 85 kg	33,89	33,88	-0,01

1) Øvre prisgrense er målpris + 10 prosent. Eventuell prisnotering over øvre prisgrense to uker på rad utløser generell tolladministrering.

Som vist i tabell 7 var oppnådd pris for perioden kr 33,88 per kg. Dette var kr 0,01 per kg under målprisen. Den oppnådde prisen for 2020–2021 var kr 1,49 høyere enn den akkumulerte noteringsprisen i avtaleåret før.



Figur 4: Prisutvikling svinekjøtt i avtaleåret 2019–2020

Kilde: Nortura Totalmarked

1.3.2 Økt salg av svinekjøtt

Den norske produksjonen av svinekjøtt holdt seg forholdsvis stabil med en økning på 0,5 prosent sammenlignet med avtaleåret før. Importen økte mye i løpet av avtaleåret, mens eksporten gikk ned med nærmere 23 prosent. Til sammen førte dette til en økning i tilførslene til det norske markedet på 10,5 prosent sammenlignet med foregående avtaleår.

Tabell 8: Produksjon og handel av svinekjøtt i 2005–2006 og de tre siste avtaleårene. Tonn.

	2005–2006	2018–2019	2019-2020	2020-2021	Endring siste år
Norsk produksjon	120 612	132 216	132 861	133 522	0,5 %
+ Import	2 140	2 012	2 004	13 583	577,8 %
- Eksport	5 560	6 654	5 636	4 352	-22,8 %
= Totalt tilført	117 192	127 574	129 229	142 753	10,5 %
Norskprodusert andel	98 %	98 %	98 %	90 %	

Faktiske tall for eksport/import per 30. juni 2021, jf. SSBs handelsstatistikk. Handelstallene inkluderer kun eksport og import av svinekjøtt under kapittel 2 i Tolltariffen. Import av bearbejdede produkter under kap. 16 vises derfor ikke her.

Tall for norsk produksjon er hentet fra leveransestatistikken jf. innmeldt slakt til Landbruksdirektoratet.

Utbruddet av covid-19 førte til betydelige endringer i forbruksmønsteret. Stengte grenser og mindre reising utenlands, førte til stor etterspørsel etter kjøtt i Norge, spesielt i sommermånedene 2020 og utover høsten. Ifølge markedsregulator økte salget av svin i 2020 med 5,3 prosent. Etter flere år med overproduksjon av svinekjøtt ble det dermed i 2020 et underskudd i det norske markedet. Mens markedsregulator ved starten av avtaleåret anslo et underskudd i 2020 på 1 500 tonn, ble det reelle underskuddet for 2020 rundt 5 900 tonn.

De første prognosene fra markedsregulator for 2021 viste et forventet underskudd av svinekjøtt i markedet på rundt 800 tonn. I takt med forlengelse av koronarestriksjonen, noe som blant annet har begrenset grensehandelen og dermed trukket opp etterspørselen etter svin i det norske markedet, har salgsprognosene blitt oppjustert siden da med nesten 7 700 tonn. Dette gir en samlet vekst i salget i 2021

på 0,5 prosent fra året før. Også produksjonsprognosen har blitt noe oppjustert, men mindre enn salget. I markedsregulators prognoser fra juni ligger det nå inne et forventet underskudd på svin i 2021 på hele 5 700 tonn. I disse prognosene ligger det også inne en anslått import på 1 750 tonn gjennom kvoter og supplerende import av spekk.

Etter en liten nedgang i produksjonen fra 2019 til 2020, forventer markedsregulator nå en liten økning i 2021, på 0,9 prosent. Selv om antall griser som slaktes er forventet å gå ned med rundt to prosent, trekker økte slaktevekter opp produksjonen målt i tonn. Gjennomsnittlig slaktevekt for slaktegris i 2021 er i prognosen fra juni anslått til å ligge omtrent 3,1 kg høyere enn i 2020. Vektgrensen for høyeste pris i Nortura ble økt i starten av avtaleåret til 93 kg, og deretter til 95 kg i starten av 2021.

Import innenfor kvoter

Importkvotene for kjøtt gjelder for et kalenderår (1. jan.–31. des., med unntak av ribbekvoten til EU som er gyldig kun i desember).

I omtalen av kvoteimporten av svin, storfe og lam per avtaleår (1. juli–30. juni) kan importert mengde være større enn det kvantumet kvoten omfatter. Dette skyldes at importen er skjedd innenfor to kvoteår og er forskjøvet mellom halvår, slik at summen av importen de to halvårene er større enn kvoten for et kalenderår.

Når vi her omtaler import innenfor kvoter, er det for å forklare importkvantum og norsk markedsandel, ikke for å belyse kvoteutnyttelsen i seg selv.

1.3.3 Stor økning i importen av svinekjøtt

Som vist i tabell 8 økte importen av svinekjøtt i avtaleåret 2020–2021 kraftig sammenlignet med foregående avtaleår. Den store etterspørselen som følge av koronarestriksjonene og stengte grenser bidro til en stor vekst i etterspørselen, og førte til et stort behov for import. Landbruksdirektoratet vedtok generell nedsatt tollsats for ferske hele og halve slakt av svin fra 20. oktober og ut året. Med bakgrunn i fortsatt underskudd i 2021, ble det også innrømmet generelle tollnedsettelse for svin fra starten av februar. Denne ble deretter forlenget i flere omganger, og vedvarte ut avtaleåret. Rundt 8 690 tonn svinekjøtt ble importert under generelle tollnedsettelse for hele og halve slakt i avtaleåret 2020–2021.

Underskuddssituasjonen utover høsten 2020 skapte også et behov for økt import av svineribbe og det ble derfor vedtatt generell nedsatt tollsats også for dette varenummeret fra oktober og frem til jul. Dette kom i tillegg til kvoten på 300 tonn fra EU, som kun er gjeldende i desember, som ble fullt utnyttet.

Rundt 259 tonn svinekjøtt ble importert til ordinær toll i avtaleåret 2020–2021. 987 tonn hele/halve slakt av svin ble importert innenfor den tollfrie kvoten fra EU. Av importen var også 612 tonn skinke importert innenfor den tollfrie EU-kvoten for «skinker, boger og stykker derav» på 600 tonn per år. Se forklaring til importkvotene i faktaboksen «Import innenfor kvoter».

Landbruksdirektoratets tall viser at i overkant av 958 tonn av importen av svinekjøtt var gjeninnførsel innenfor ordningen med utenlands bearbeiding (UB). Dette var nesten 145 tonn mer enn i forrige avtaleår. Denne importen består primært av saltet/speket/røkt kjøtt, eksempelvis skinker, som importeres under tolltariffens posisjon 02.10.

I løpet av avtaleåret ble det eksportert i overkant av 4 350 tonn svinekjøtt under tolltariffens kapittel 2, 1300 tonn mindre enn i foregående avtaleår. Det ble eksportert nesten 2 570 tonn svinekjøtt under ordningen med utenlands bearbeiding (UB). Dette kjøttet gjeninnføres som bearbeidede kjøttvarer, blant annet under tolltariffens posisjon 02.10 samt 16.01 og 16.02.

I andre halvår 2020 ble det reguleringseksport på 297 tonn svinekjøtt. Med bakgrunn i WTOs ministererklæring fra 19. desember 2015 ble det slutt på muligheten for reguleringseksport av svin fra 1. januar 2021.

1.4 Grøntsektoren

For grønnsaker og frukt er målprisen definert på ukebasis. Vi bruker i tillegg målprisbegrepet for de akkumulerte målprisene for hele avtaleåret. Målprisen for avtaleåret er ikke oppgitt i jordbruksavtalen, men er en sammenvekting av de ukentlige målprisene. Det samme gjelder for noteringsprisene. I denne rapporten vil det som regel være de akkumulerte prisene for avtaleåret 2020 – 2021 det vises til.

For poteter fastsettes målprisen i jordbruksavtalen. Deretter utarbeides ukentlige målpriser, som for grønnsaker og frukt. Akkumulert målpris og noteringspris beregnes for avtaleåret på samme måte som prisene for grønnsaker og frukt.

1.4.1 Målpris ble oppnådd for alle målprisproduktene

I jordbruksavtalen for 2020–2021 ble det gitt et pristillegg for grønnsaker og frukt på 2,0 prosent med virkning fra 1. juli 2020. For dette avtaleåret ble målprisene endret for alle målprisvarene, men i varierende grad. Poteter fikk et gjennomsnittlig tillegg på 13 øre. De forskjellige produktene fikk en gjennomsnittlig endring på årsbasis som er gjengitt i tabell 9.

Målprisen ble oppnådd for både frilands- og veksthusgrønnsakene, samt for epler og poteter.

Tabell 9: Pristillegg for grøntproduktene, gitt i jordbruksavtalen 2020, samt prisuttak for avtaleåret 2020-2021. Øre per kg eller angitt enhet

Representantvare	Gj.snittlig tillegg i målpris fra 1. juli 2020	Målpris	Noteringspris	Avvik
Veksthusgrønnsaker				
Slangeagurk, stk	16,49	838	898	60
Tomat	39,19	1968	2009	41
Frilandsgrønnsaker				
Kepaløk > 65 mm	15,06	770	812	42
Purre	38,00	1892	2045	153
Hvitkål	15,64	768	856	88
Rosenkål 0,4 kg flowpk.	33,00	1645	1692	47
Blomkål, stk	20,00	971	1177	206
Gulrot	18,99	988	1071	83
Knollselleri	36,36	1868	2051	183
Isbergssalat	21,00	1014	1054	40
Epler	34,00	1776	1792	16
Poteter	13,00	527	574	47

Prisuttak og verdiuttak

Faktisk **prisuttak** i markedet kalles noteringspris, men blir også omtalt som oppnådd målpris. Noteringspris og målpris blir sammenliknet på ukebasis. Når de sammenlignes for avtaleår, er det som vektete og akkumulerte priser.

Verdiuttaket er et produkt av omsatt mengde og pris. Et verdiuttak basert på akkumulert målpris blir kalt verdiuttak målpris. Et verdiuttak basert på akkumulert noteringspris blir omtalt som verdiuttak i markedet. Differansen mellom disse viser avstand mellom verdien som målprisen legger opp til og oppnådd verdi i markedet.

1.4.2 Totalt verdiuttak er høyere enn målprisuttaket

Mengdene som er lagt til grunn for verdiberegningene og som er gjengitt i tabell 10 tilsvarer summen av omsetningen i målprisukene for det enkelte produktet. Omsetningen er innrapportert til

Landbruksdirektoratet fra et utvalg av store grossister. Tallene er ikke i samsvar med den totale omsetningen på årsbasis for et produkt, som inkluderer alle uker og tar høyde for omsetning som ikke blir rapportert til direktoratet.

Målprisen i avtaleåret 2020–2021 ble oppnådd for alle grønnsakene, poteter og epler. Det er grunn til å tro at prisene som ble oppnådd dette avtaleåret har sammenheng med den pågående koronapandemien. Flere produkter ble etterspurt i det norske konsummarkedet, og fordi serveringsmarkedet stengte helt eller delvis ned i perioder var det ikke så stort behov for supplerende import. Dette førte igjen til at det ble et mindre prispres på de norske produktene som fant sin avsetning i markedet.

Verdiuttaket i markedet for grønnsaker var 85 mill. kroner høyere enn verdiuttaket som målprisen legger opp til. Verdiuttaket i foregående avtaleår, 2019–2020, var 11,4 mill. kroner høyere enn det målprisen legger opp til.

Verdiuttaket for epler var større enn i foregående periode. Mens verdiuttaket i markedet var 6,4 mill. kroner under det målprisen la opp til i foregående periode var verdiuttaket sist avtaleår 0,9 mill. kroner høyere enn det målprisen legger opp til.

Verdiuttaket for poteter var større enn tidligere, noe som resulterte i et verdiuttak på 23,2 mill. kroner over målprisnivået i 2020–2021, mot 0,5 mill. kroner foregående avtaleår.

Tabell 10: Akkumulert verdiuttak i markedet målt mot verdiuttak basert på akkumulert målpris for avtaleåret 2020–2021. Grønnsaker, frukt og poteter.

Representantvare	Avvik noteringspris fra målpris (øre)	Mengder (tonn/ 1 000 stk.)	Verdiuttak marked minus verdiuttak målpris (1 000 kroner)
Veksthusgrønnsaker			
Slangeagurk, stk	60	42 728	25 637
Tomat	41	5 174	2 121
Frilandsgrønnsaker			
Kepaløk > 65 mm	42	12 464	5 235
Purre	153	1 496	2 289
Hvitkål	88	5 579	4 910
Rosenkål 0,4 kg flowpk.	47	1 085	510
Blomkål, stk	206	5 300	10 918
Gulrot	83	33 267	27 612
Knollselleri	183	1 489	2 725
Isbergsalat	40	7 430	2 972
Sum grønnsaker			84 928
Epler	16	5 658	905
Sum frukt og grønnsaker			85 833
Poteter	47	51 424	24 169

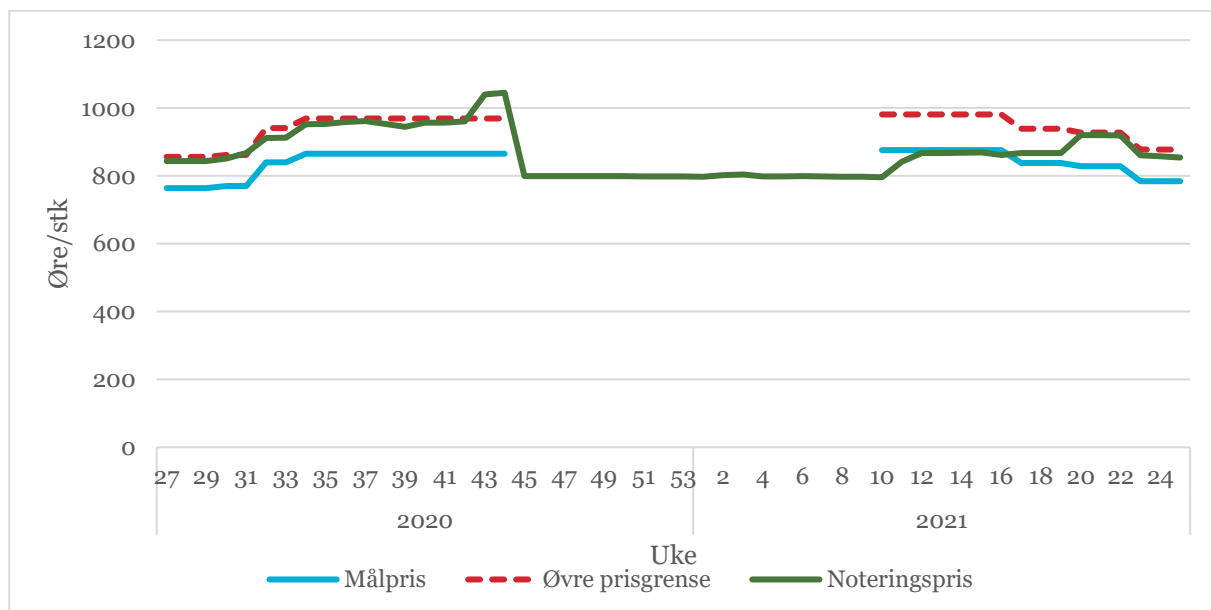
1.4.3 Høyere prisuttak for veksthusproduksjonene

Både agurker og tomater har tatt ut en høyere pris i markedet enn målpris som gjennomsnitt for avtaleåret.

1.4.3.1 Priser over målpris for agurk gjennom store deler av avtaleåret

I avtaleåret 2020–2021 var oppnådd pris for agurk kr 8,98 per stk., 60 øre over målpris, jf. tabell 9. I forrige avtaleår lå oppnådd pris 11 øre over målprisen. Gjennomsnittlig tillegg i målpris for siste avtaleår var 16,49 øre.

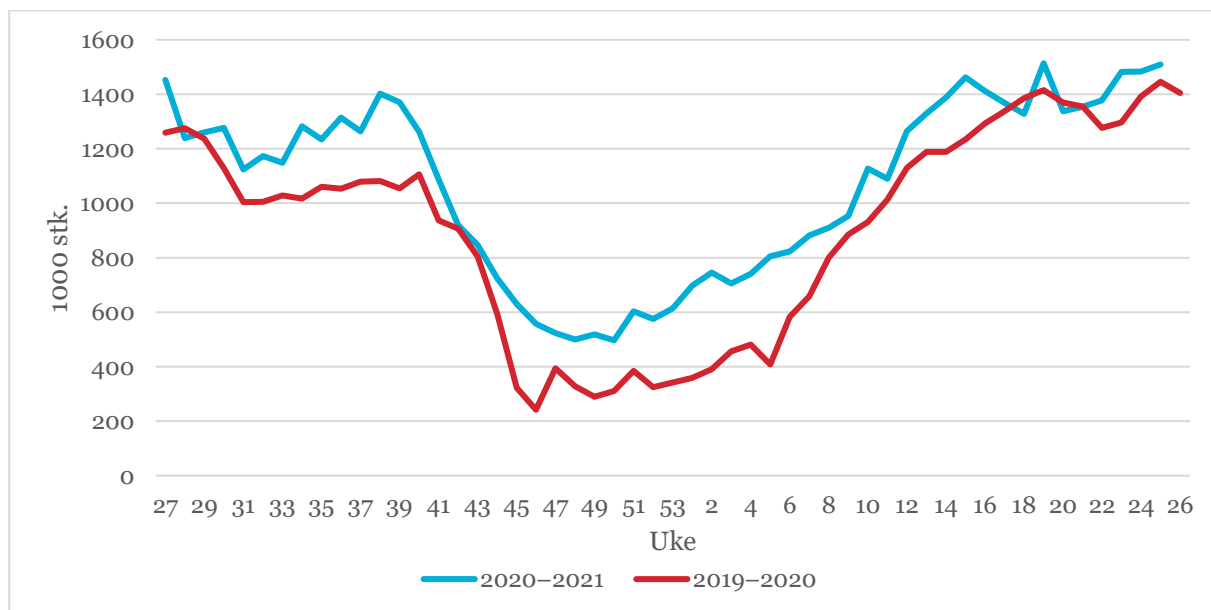
I starten av avtaleåret og helt frem til det var slutt på målpris i uke 44 lå prisen på norsk agurk godt over målpris. Oppstarten av ny sesong i uke 10 2021 ble priset noe lavere, og målprisen ble ikke oppnådd de første 7 ukene, men deretter har prisen ligget over målpris igjen.



Figur 5: Prisutvikling agurk avtaleåret 2020–2021

Omsetningen av agurker i målprisperioden gikk opp med 3,9 mill. stk. i avtaleåret 2020–2021 og total omsetning i målprisperioden er 43,2 mill. stk. Total omsetning gjennom hele avtaleåret er 55,5 mill. stk. Tilførslene har jevnt over ligget høyere gjennom hele det siste avtaleåret sammenlignet med forrige avtaleår. Figur 6 viser omsetningen de to siste avtaleårene.

Etterspørselen etter norske agurker har vært stor de siste årene, og de norske forbrukerne etterspør norsk vare som aldri før. En av årsakene er god kvalitet på norsk agurk og ujevn kvalitet på importen. Det har også vært en økende vinterproduksjon de siste årene, noe som kanskje førte til at forbrukerne er vant til å finne norske agurker i butikk gjennom hele året.



Figur 6: Omsetning av agurk de to siste avtaleår

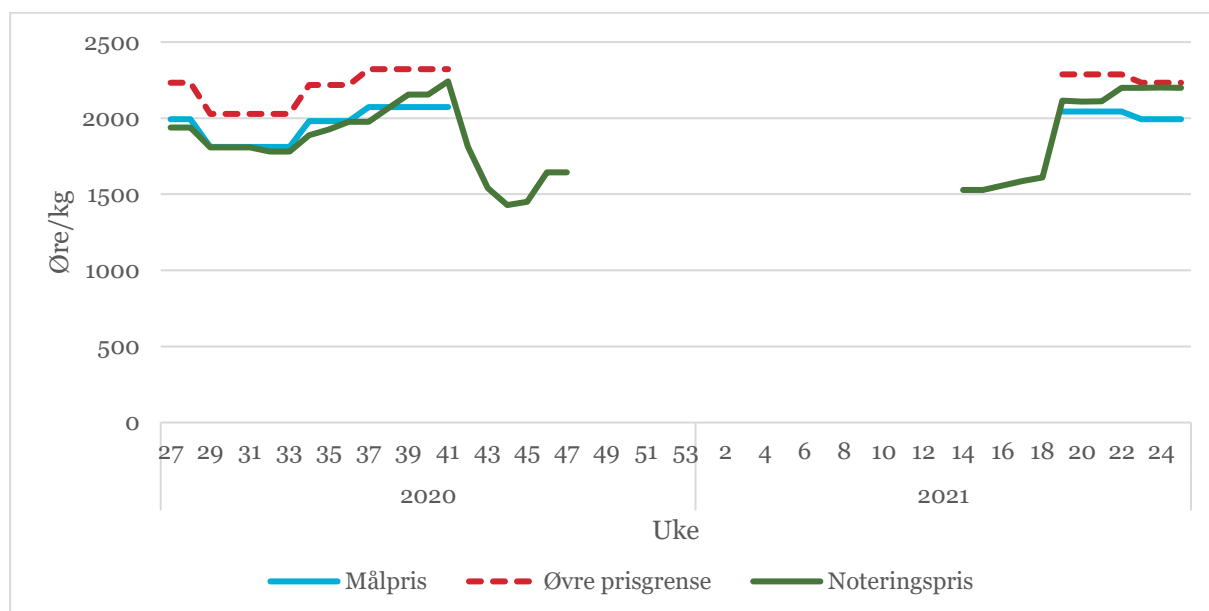
Sommeren 2020 var det en stor etterspørsel etter norske agurker, men som året før førte det varme været til slitne agurkplanter og omplantinger. Utover høsten var produksjonen større enn prognosert. Etterspørselen ble stort sett dekket med norsk vare, men det var behov for suppleringsimport gjennom høsten. Vinterproduksjonen øker for hvert år og var også større dette avtaleåret enn tidligere år.

Omsetningen av norske agurker steg jevnt fra starten av 2021 og frem mot ny målprisperiode i uke 10 2021. Etterspørselen var utover våren stort sett større enn tilbudet, men norsk produksjon dekket etterspørselen i enkelte uker.

1.4.3.2 Oppnådd pris på tomat over målpris for avtaleåret

Oppnådd pris for tomat var kr 20,09 per kg, 41 øre over målpris for avtaleåret, jf. tabell 9.

I oppstarten av sesongen, det vil si i ukene før avtaleåret 2020–2021, lå prisene på tomater under målpris. Dette fortsatte inn i avtaleåret, og helt frem mot slutten av sesongen i 2020 var prisene lavere enn målpris. Grunnen til at oppnådd pris for tomat ligger over målpris for avtaleåret sett under ett er prissettingen ved oppstart av ny sesong våren 2021. Prisen på runde tomater lå over målpris fra oppstarten i uke 19 og ut avtaleåret som vist i Figur 7.



Figur 7: Prisutvikling tomat avtaleåret 2020-2021

Omsetningen av tomater startet litt senere våren 2020 enn våren 2019, men produksjonen ble til gjengjeld fort større enn året før. I starten av avtaleåret var det mer enn nok norsk vare, men det ble også importert en del tomater i konkurranse med norsk. Produksjonen som var planlagt til storhusholdningsmarkedet ble forsøkt omsatt i dagligvaremarkedet, ettersom det fremdeles ikke var et normalt marked i storhusholdning. Omsetningen av norske tomater i sesongen 2020 lå på nivå med 2018, og ca. 1 000 tonn over omsetningen i 2019-sesongen, se tabell 11.

Tabell 11: Omsetning av tomat tre siste sesonger

Tomat	Total omsetning	Endring fra sesongen før
Sesongen 2018–2019	5 453	-
Sesongen 2019–2020	4 371	-1 083
Sesongen 2020–2021	5 482	1 112

Sesongen 2021 startet tidligere enn året før, og prisene på runde tomater ble notert allerede fra uke 14. Fint og varmt vær i oppstarten av sesong førte til at tomatene modnet raskere enn forrige sesong. Målprisen startet i uke 19. Omsetningen var på normalt nivå rundt målprisperiodens start, og importkonkurransen var lavere enn tidligere år. Dette kan ha sammenheng med at det ble importert mindre mengder til serveringsmarkedet enn tidligere år. Det var en stor etterspørsel etter norske tomater i markedet, så god at det ikke kunne dekkes av norsk produksjon og måtte suppleres med import.

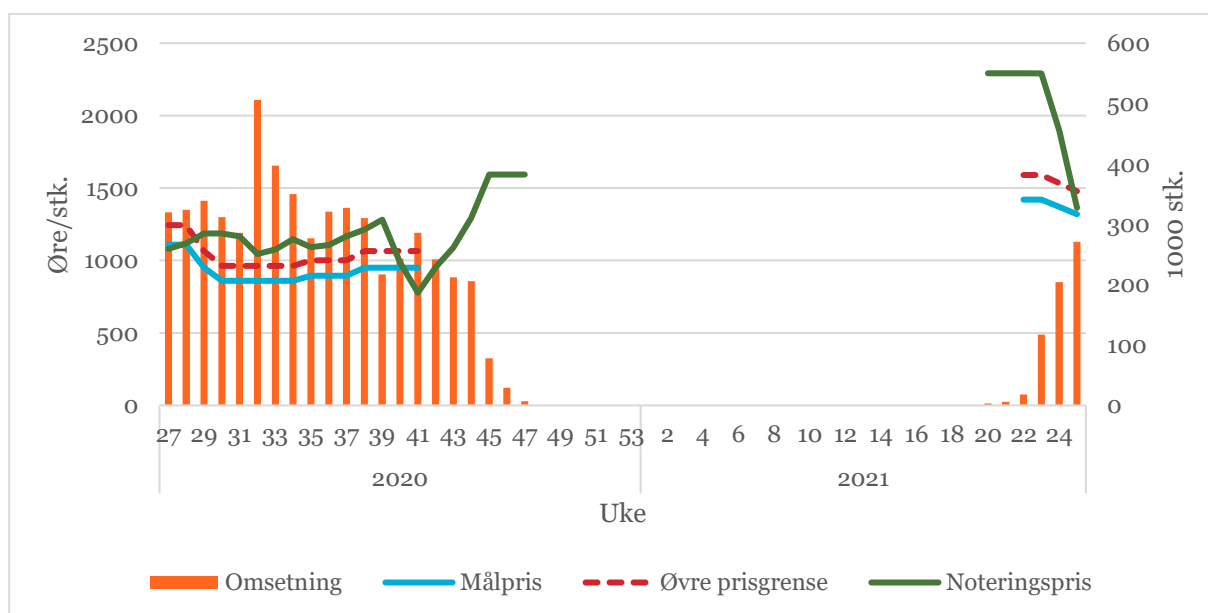
1.4.4 Sommergrønnsaker

En kjølig vår førte også denne sesongen til en treg oppstart for sommergrønnsakene. Ved starten av avtaleåret 2020–2021 hadde sommervarmen kommet for fullt.

1.4.4.1 Høyt prisuttak på blomkål

Oppnådd pris for blomkål i sum for avtaleåret var kr 11,77 per stk., noe som er 206 øre over målpris jf. tabell 9, og 162 øre mer enn forrige avtaleår.

Noteringspris var høyere enn målpris gjennom hele avtaleåret, med unntak av et par uker. Prisen lå også i lengre perioder over øvre prisgrense. Verdiuttaket i markedet ligger 10,9 mill. kroner over målprisen i 2020–2021. Produksjonen i starten av sesongen var lavere enn normalt, men sommervarmen utover i juni økte produksjonen. Etterspørselen holdt seg lav frem til det ble kjøligere i været.



Figur 8: Prisutvikling og omsetning av blomkål i avtaleåret 2020–2021

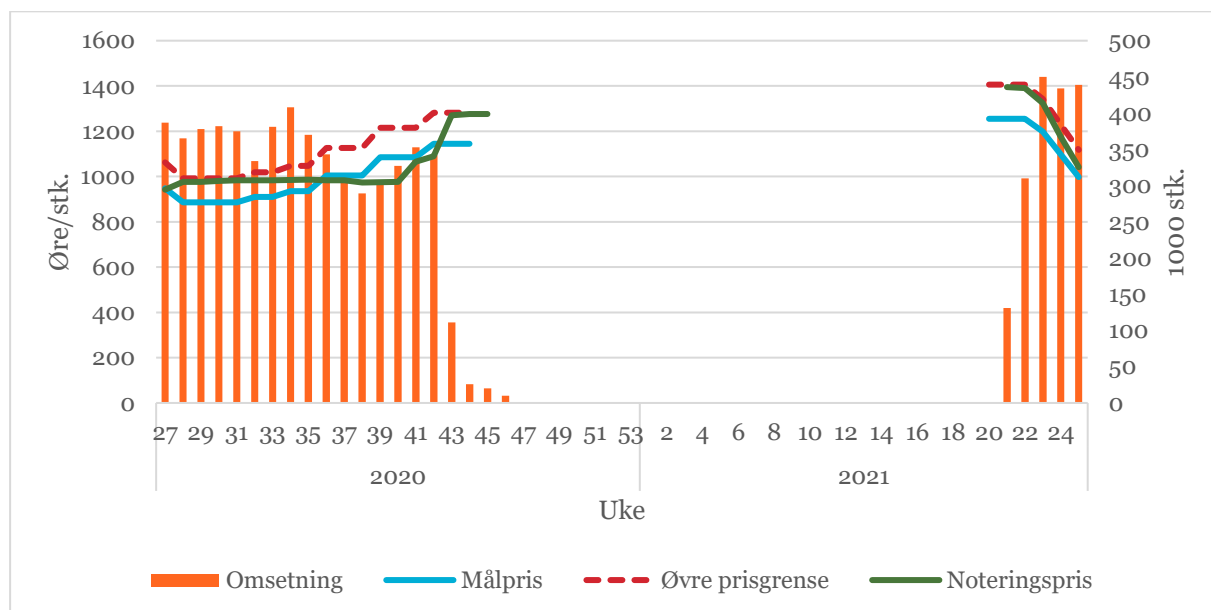
Etter en kjølig vår i 2020 kom det norsk blomkål i begrensede mengder på markedet i begynnelsen av juni. Ved starten av avtaleåret var omsetningen omtrent som normalt og utover tidlig høst ble det markedsdekning med norsk vare. Salgskampanjer i butikkene førte tidvis til høyere omsetning enn normalt. Det var slutt på norsk blomkål i uke 44. Kvaliteten fra produsent var god, men i perioder med lavere salg i butikk ble hodene liggende for lenge i hyllene og kvaliteten ble forringet.

Våren 2021 ble de første blomkålhodene høstet i Rogaland i uke 20, et par uker før starten av målprisperioden. Det var kun begrensede mengder tilgjengelig. Blomkålen i oppstarten av sesongen holdt god kvalitet, men tilførslene var begrenset helt frem til uke 23. Omsetningen av norsk vare var lavere enn forutsatt og det ble antatt at dette skyldtes importvare.

1.4.4.2 Noteringspris på isbergsalat over målpris som gjennomsnitt for året

Oppnådd pris for isbergsalat var kr 10,54 per stk., noe som er 40 øre over målpris for avtaleåret 2020–2021, jf. tabell 9.

Våren 2020 var kjølig og isbergsalaten kom på markedet et par uker senere enn normalt. Ved inngangen til avtaleåret var prisen så vidt under målpris, men allerede den kommende uken lå den over målpris. Prisen ble liggende over målpris gjennom det meste av sommeren, men tidlig høst gikk den igjen under. Helt mot slutten av sesongen kom det igjen noen uker med priser over målprisen.



Figur 9: Prisutvikling og omsetning av isbergsalat i avtaleåret 2020-2021

Starten på sesongen 2021 var preget av en kald vår, men isbergsalaten ble høstet fra uke 20 i Rogaland. Det var utfordringer knyttet til høstekapasiteten, på grunn av for lite arbeidskraft, og noen av hodene som ble høstet var litt små. Helt mot slutten av avtaleåret var det god tilgang på isbergsalat, men størrelsesforskjeller på hodene i åkeren gjorde det utfordrende å høste. Noteringsprisen holdt seg over målpris de siste ukene i avtaleåret.

Omsetningen av isbergsalat i sesongen 2020 økte fra året før, se tabell 12.

Tabell 12: Omsetning av isbergsalat siste fire sesonger (uke 20–46)

Isbergsalat (1000 stk.)	Total omsetning	Endring fra sesongen før
Sesongen 2016–2017	9318	
Sesongen 2017–2018	8549	-769
Sesongen 2018–2019	8195	-354
Sesongen 2019–2020	7954	-241
Sesongen 2020–2021	8190	236

1.4.5 Mildt høstvær ga gode innhøstingsforhold for lagringsgrønnsaker

Innhøstingen av lagringsgrønnsakene skjedde i mildt høstvær og det aller meste holdt god kvalitet. Det milde været gjorde også at produksjonen kunne fortsette lenger enn normalt utover høsten.

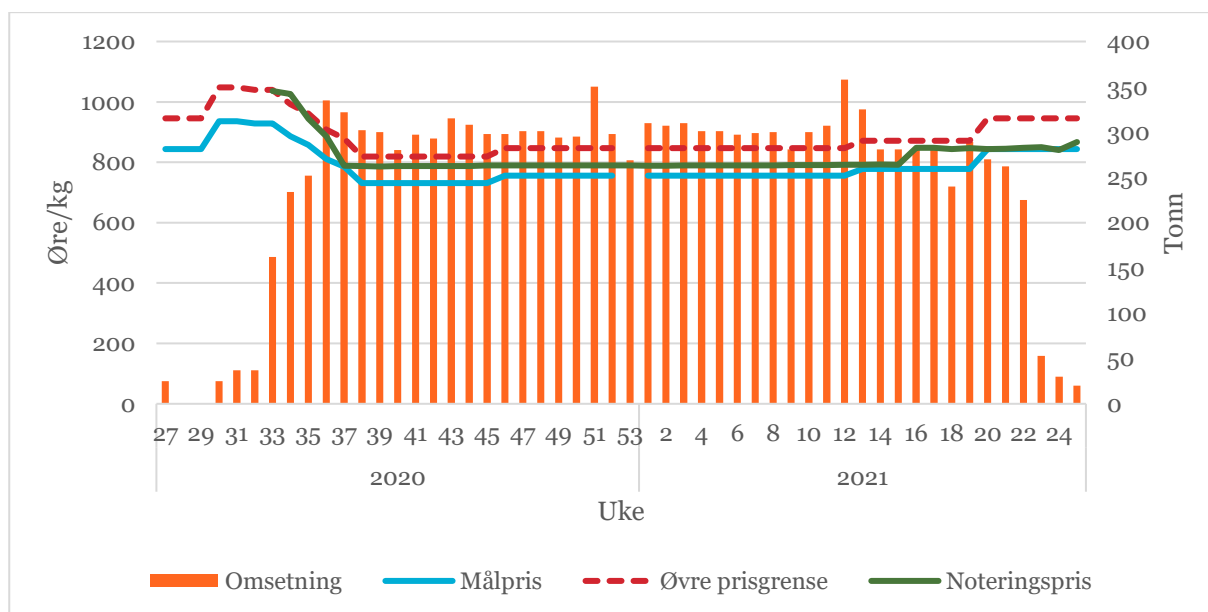
1.4.5.1 Mindre løk på lager, men omtrent markedsdekning gjennom sesongen

I avtaleåret 2020–2021 var oppnådd pris for kepaløk kr 8,12 per kg, 42 øre over målpris, jf. tabell 9.

Fra ny tørket løk kom på markedet i uke 33 i 2020 og gjennom hele sesongen lå noteringsprisen over målprisen. Eneste unntaket var den nest siste uken i avtaleåret da prisen på noteringsvaren var 4 øre under målprisen.

Sesongoppstarten var utfordrende med bakterieråte i avlingen og utfordringer med å få tørket løken godt nok. Etterspørselen i starten av sesongen var høyere enn leveransene. Etter bare noen uker ble kvaliteten bedre på den tørkede løken og omsetningen ble større normalt for årstiden. Kvaliteten på norsk løk holdt seg godt gjennom sesongen. Lagertellingen per 1. november 2020 viste at det var 18 prosent mindre gul løk på lager enn året før, og det var også redusert lagerbeholdning av rød løk.

Omsetningen av løk holdt seg stabil gjennom hele høsten og fremover mot jul. Som normalt økte omsetningen rett før jul og gikk ned igjen etter julehøytiden. Rett før påsketider økte igjen omsetningen av løk og lagrene ble tømt forttere enn tidligere antatt. Det ble meldt inn omsetning av små mengder helt frem til avtaleårets slutt, men det var i realiteten omtrent tomt fra uke 22.



Figur 10: Prisutvikling og omsetning av kepaløk i avtaleåret 2020–2021

1.4.5.2 Prisuttak over målpris for kål, og en bedre omsetning enn året før

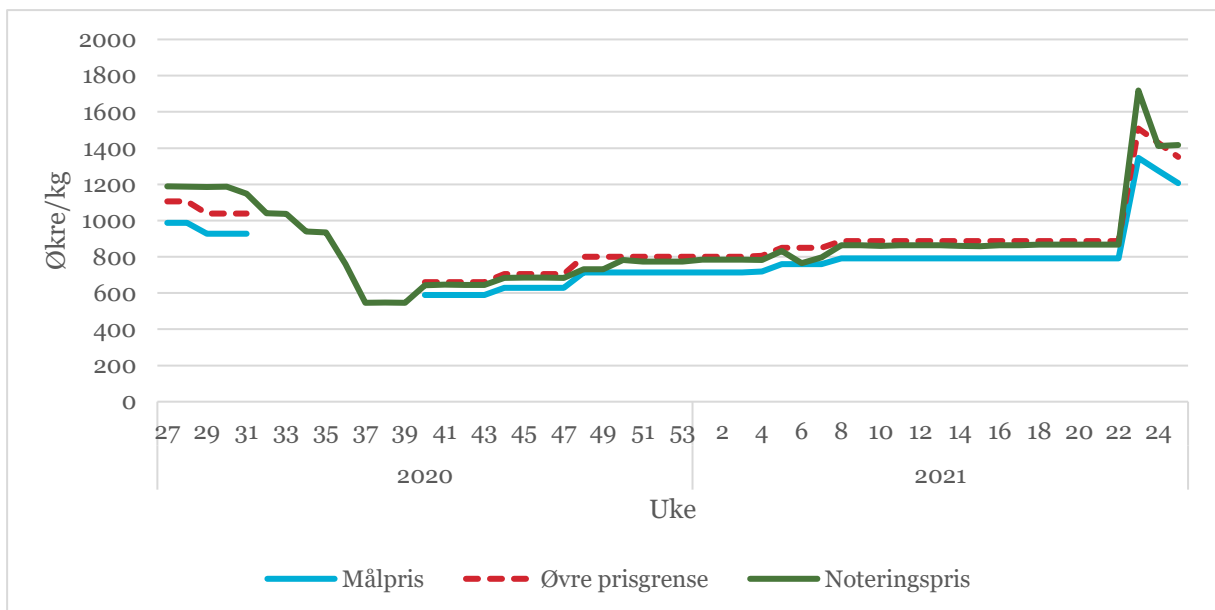
Oppnådd pris for hvitkål i avtaleåret 2020–2021 var kr 8,56 per kg, 88 øre over målpris, jf. tabell 9.

I forrige avtaleår ble ikke målpris oppnådd for hvitkål, mens i dette avtaleåret var oppnådd pris for hvitkål igjen over målpris. Noteringsprisen har ligget over målprisen gjennom hele avtaleåret.

Siste halvår 2020 startet med et stabilt salg og god kvalitet. Noen partier, særlig i Trøndelag, ble angrepet med kålmøll og gjorde produksjonen mer arbeidskrevende enn normalt. Produsentene begynte å merke kålen med Nyt Norge for å promotere norsk vare. Utover høsten kom det mer lagringsdyktig hodekål, og

det aller meste holdt god kvalitet. Fårikålsesongen førte som vanlig til en stor omsetningsøkning som vist i figur 11. Prisene til produsent var lavere i denne perioden, men det er utenfor målprisperioden og har derfor ingen innvirkning på målprisuttaket.

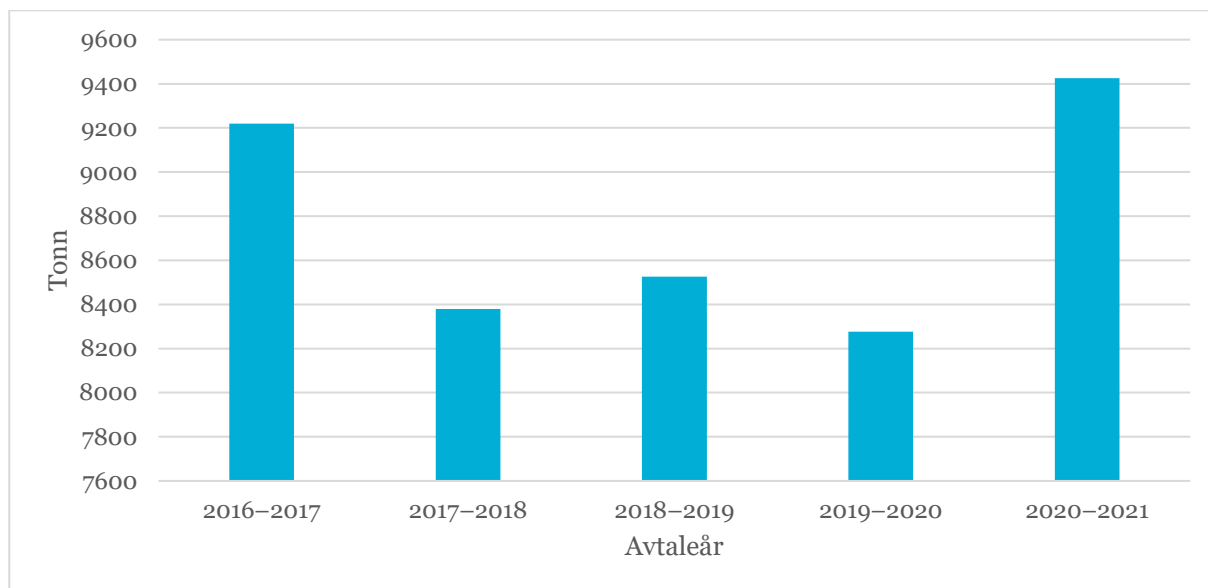
Etter høstkampanjene var det stabil omsetning av hodekål med god kvalitet. Som for de fleste andre grønnsakene var det merkbart at omsetningen i serveringsmarkedet var veldig lav. Konsummarkedet holdt seg derimot jevnt og til tider litt høyere enn tidligere år. Lagertellingen per 1. november 2020 viste en lagerbeholdning som var 7 prosent lavere enn fjoråret. Fremover mot julehøytiden var det, som normalt, igjen større omsetning. Utover vintermånedene holdt kvaliteten seg god. Omsetningen var stabil og lav, i likhet med de siste årene.



Figur 11: Prisutvikling hvitkål i avtaleåret 2020–2021

Ny sesong i 2021 startet med overlapp mellom lagringskål og ny sommerkål, men det skapte ikke noen store problemer for omsetningen. Kvaliteten på sesongens sommerkål var flott, og ble merket med Nyt Norge for å promotere norsk vare i butikk i konkurranse med importert nykål.

Omsetningen av kål i avtaleåret 2020–2021 var om lag 1 150 tonn høyere enn året før, se Figur 12.



Figur 12: Omsetning av hvitkål, siste fem avtaleår

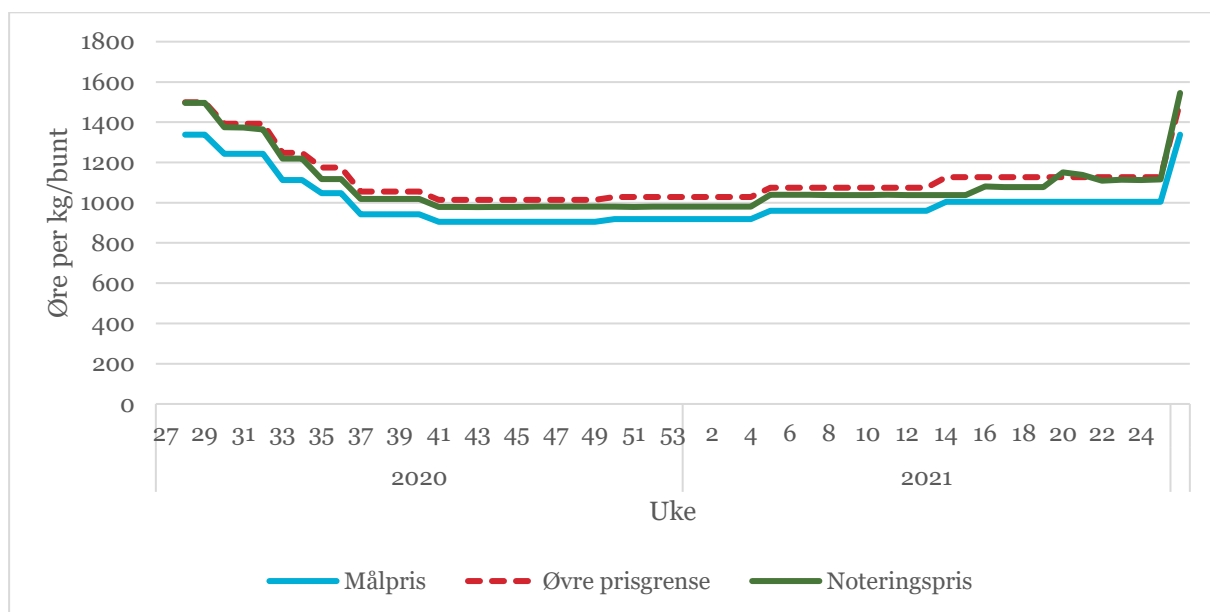
1.4.5.3 Målpris oppnådd for gulrot, økt omsetning og god lagringskvalitet

I avtaleåret 2020–2021 var oppnådd pris for gulrot kr 10,71 per kg, 83 øre over målpris, jf. tabell 9.

Stor etterspørsel gjennom hele året og stabile leveranser av god kvalitet, bidro til at produsentene oppnådde høye priser. Verdiuttaket i markedet var 27,6 mill. kroner høyere enn målprisen. Omsetningen har steget hvert år de siste fire årene.

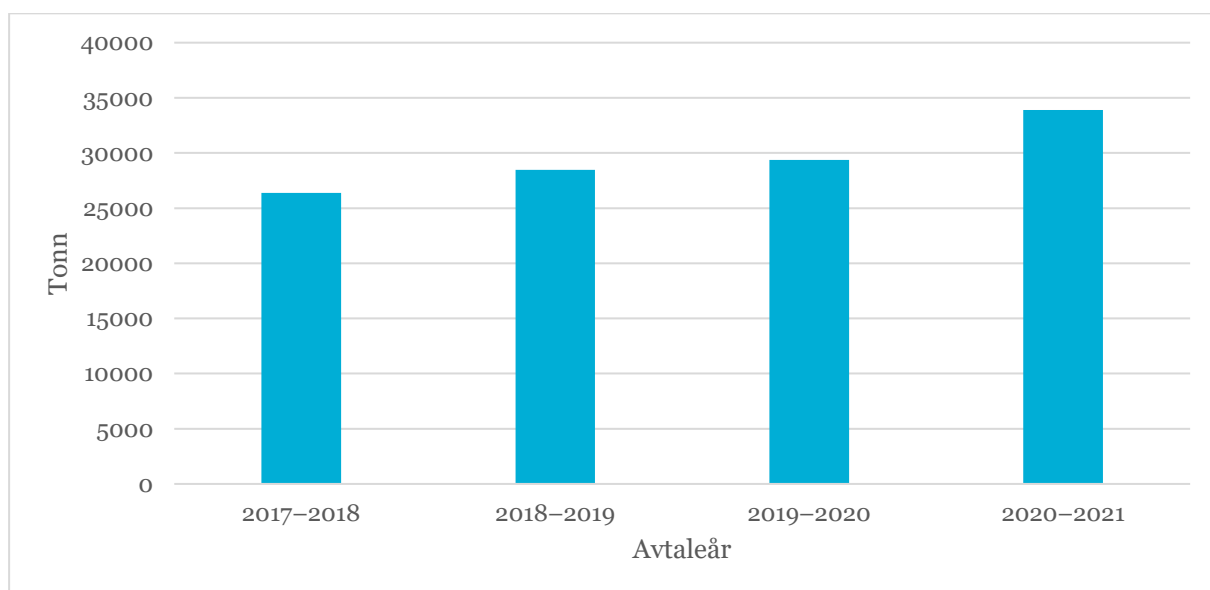
Etter noen uker med fin buntegulrot i forkant av avtaleåret kunne vi gå det nye avtaleåret i møte med både bunt og kilosvare. Omsetningen var stor gjennom hele høsten og prisene holdt seg godt over målpris i hele perioden. Avlingsprognosen i september viste en avling på nivå med året før. En bedre kvalitet og mindre utsortering på pakkeriene førte til en større mengde til omsetning.

Utover vintermånedene og våren økte omsetningen ytterligere, noe som førte til at lagerbeholdningen raskt ble redusert. Men på grunn av den gode kvaliteten med lite utsortering, var det gulrøtter på lager helt frem til ny norsk sesong.



Figur 13: Prisutvikling gulrot i avtaleåret 2020–2021. Øre per bunt i ukene 27–31 og 25.

Rett før avtaleårets slutt var det ny norsk buntegulrot av god kvalitet å finne i butikkene.



Figur 14: Omsetning av gulrot, siste fire avtaleår

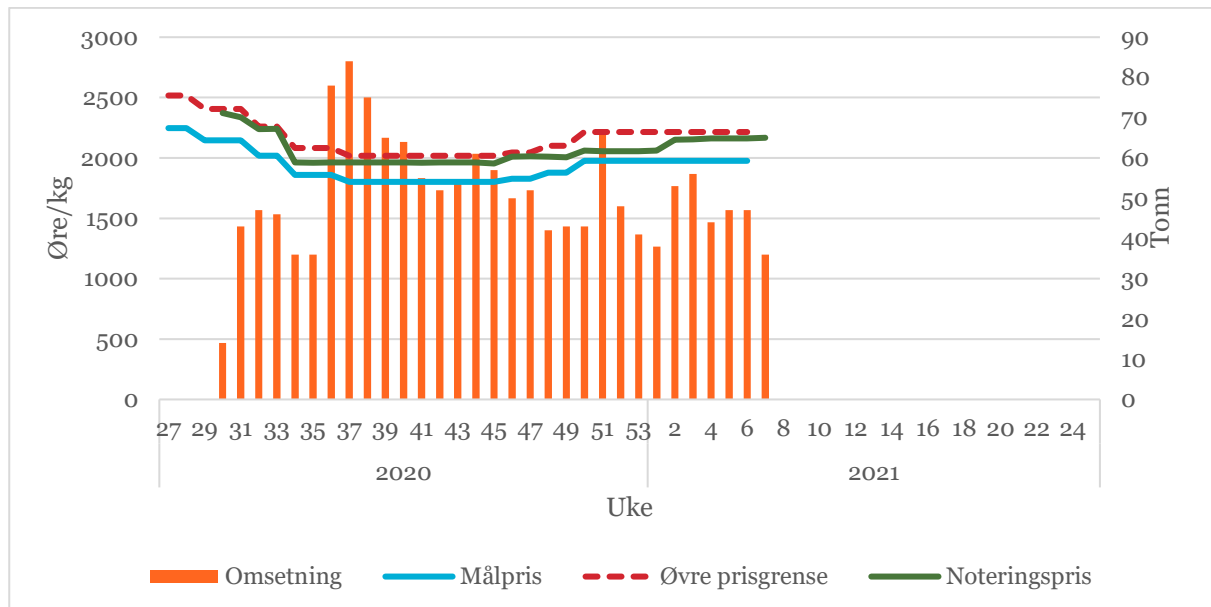
Omsetningen av norske gulrøtter øker for hvert år og den norske forbrukeren både ønsker seg norske gulrøtter og spiser stadig mer av det. Figur 14 viser omsetningen de siste fire avtaleår.

1.4.5.4 Andre grønnsaker

Oppnådd pris for **purre** i avtaleåret 2020–2021 var kr 20,45 per kg, dvs. 153 øre over målpris jf. tabell 9. Noteringsprisen lå over målpris gjennom hele avtaleåret. Verdiuttaket i markedet ble 2,3 mill. kr høyere enn målprisverdien.

Målprisen på purre startet i uke 26, det vil si rett før avtaleårets start, men denne sesongen kom det ikke purre på markedet før i uke 30. Siste uke med notering dette avtaleåret var uke 7 i 2021, og ny purre var ikke høstklar ved avtaleårets slutt.

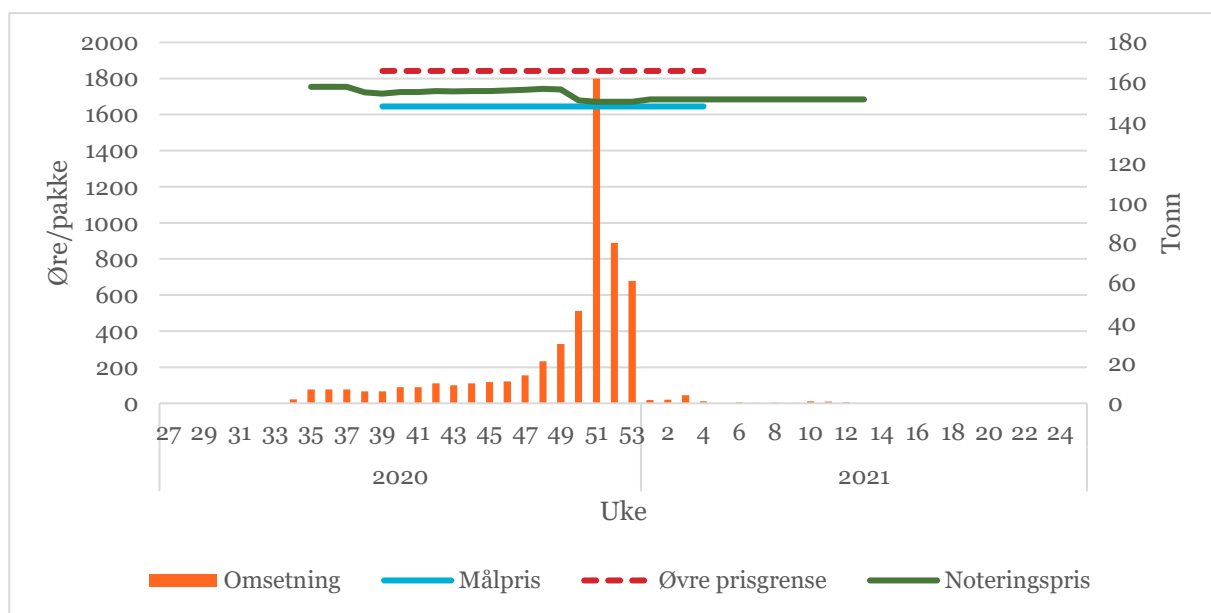
Omsetningen av purre gjennom sesongen har vært som normalt, og purren har holdt en gjennomgående god kvalitet. Det ble omsatt 90 tonn mer purre dette avtaleåret enn forrige avtaleår.



Figur 15: Prisutvikling og omsetning av purre i avtaleåret 2020–2021.

For **rosenkål** oppnådde produsentene kr 16,92 per 400 gram pakke, 47 øre over målpris, jf. tabell 9. Verdiuttaket i markedet ble 0,5 mill. kr høyere enn målprisverdien. Noteringsprisen har holdt seg over målpris gjennom hele sesongen (Figur 16), mens omsetningen som vanlig har vært lav frem til juletider, da den tradisjonelt øker kraftig.

Avlingene dette året var større enn som forrige avtaleår, og rosenkålen har gjennomgående holdt god kvalitet.

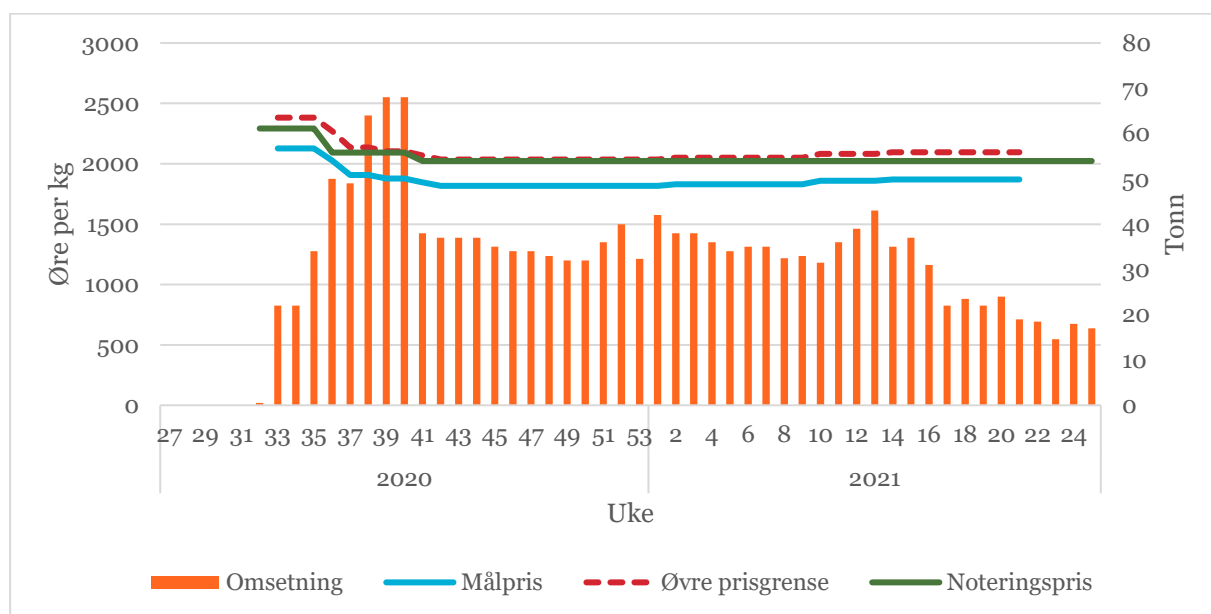


Figur 16: Prisutvikling og omsetning av rosenkål avtaleåret 2020–2021.

Oppnådd pris for **knollselleri** var kr 20,51 per kg, 183 øre over målpris, jf. tabell 9. Noteringspris holdt seg over målpris gjennom hele avtaleåret.

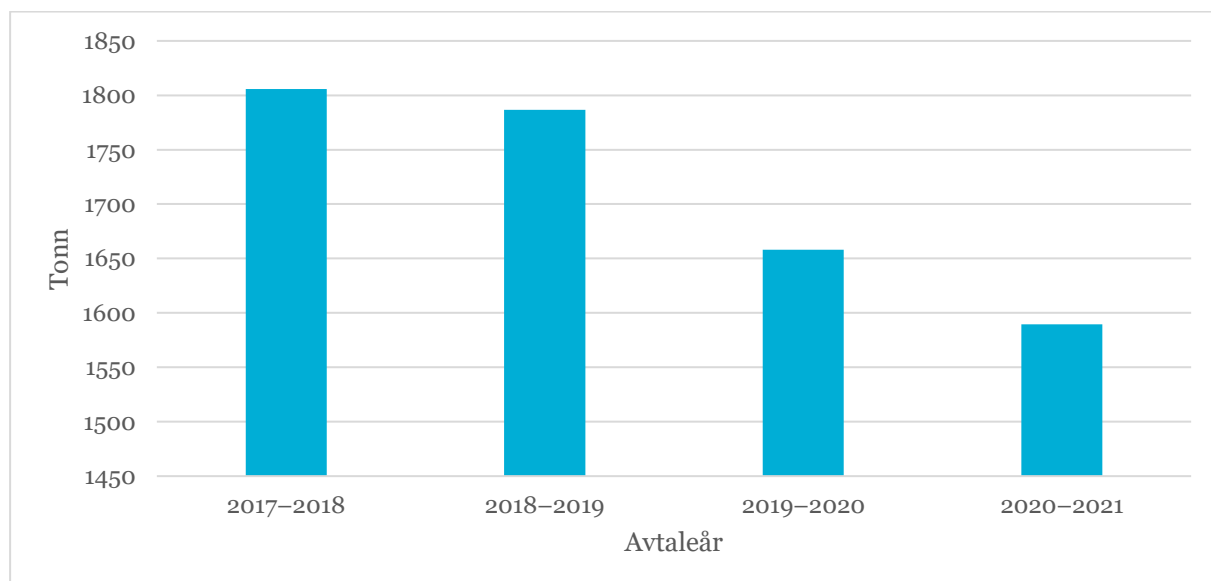
Ny knollselleri kom på markedet i uke 32, og holdt god kvalitet. Til tross for noe ustabile markedsforhold og prispress fra importvare på høsten, klarte produsentene å oppnå målpris i alle uker.

Omsetningen var jevn utover høsten. Restauranter, kantiner og resten av serveringsbransjen er storforbrukere av knollselleri. Selv om salget i dagligvarehandelen gikk bra, kompenserte det ikke for hele frafallet av serveringsmarkedet på grunn av covid-19 pandemien. Totalsalget var dermed litt lavere enn normalt.



Figur 17: Prisutvikling og omsetning av knollselleri i avtaleåret 2020–2021.

I første halvår 2021 var det en stabil omsetning av norsk knollselleri, og kvaliteten var god. Det var norsk overlagret vare frem til avtaleårets slutt.



Figur 18: Omsetning av knollselleri siste fire avtaleår

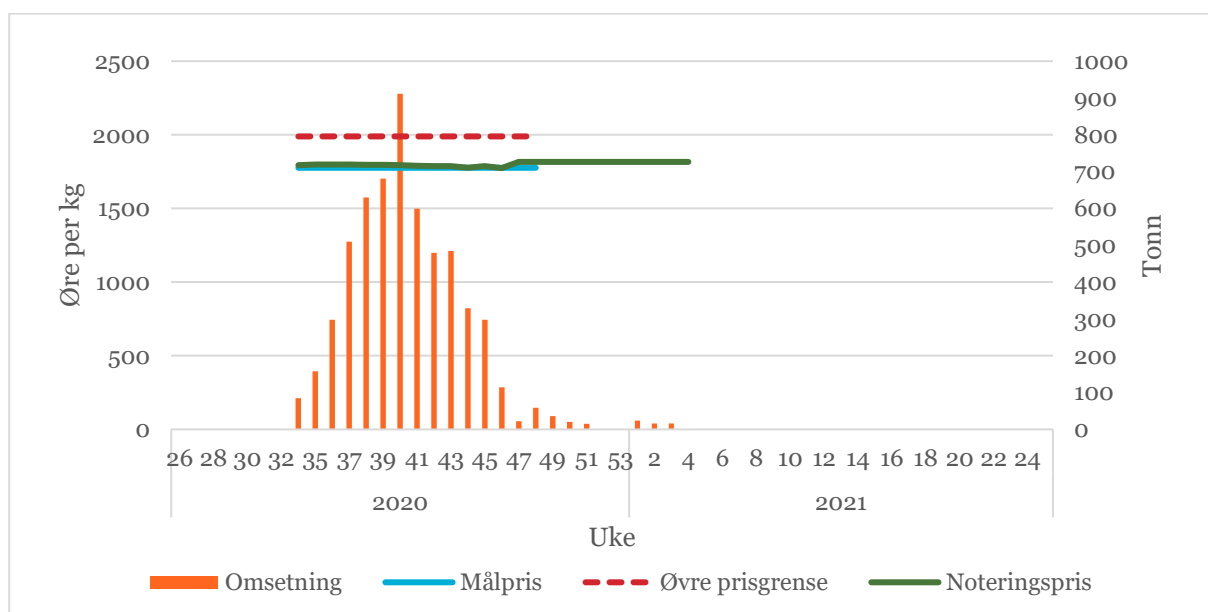
1.4.6 Mindre epleavlinger, men oppnådd målpris

Oppnådd pris for epler var kr 17,92 per kg, noe som var kr 1,31 over den oppnådde prisen i fjor, og 16 øre over målpris. Prisen på epler har ligget over målprisen gjennom hele sesongen, med unntak av uke 46.

Epler oppnådde et verdiuttak i markedet som var 0,9 mill. kroner høyere enn hva målprisen la opp til.

Mens epleavlingen sesongen 2019 var den beste på mange år viser fruktlagerinspektøren sine tall en produksjon av epler til konsum på 6 052 tonn sesongen 2020, noe som er en nedgang på mer enn 2 200 tonn sammenlignet med sesongen før. I tillegg ble det levert nærmere 5 700 tonn epler og pærer til press, i henhold til Landbruksdirektoratets søknader om produksjonstilskudd.

Sesongen varte fra midten av august til midten av november, men det var markedsdekning av norske epler kun i et par uker i september. Vestlandet var betydelig hardere rammet av produksjonsnedgang enn Østlandet. Selv om avlingen ble noe større enn først antatt, bidro angrep av rognebærmøll og støtskader til å redusere den salgbare avlingen. På slutten av sesongen førte disse faktorene til at kun litt over halvparten av 4-500 tonn med epler på Vestlandet var egnet for omsetning i butikk.



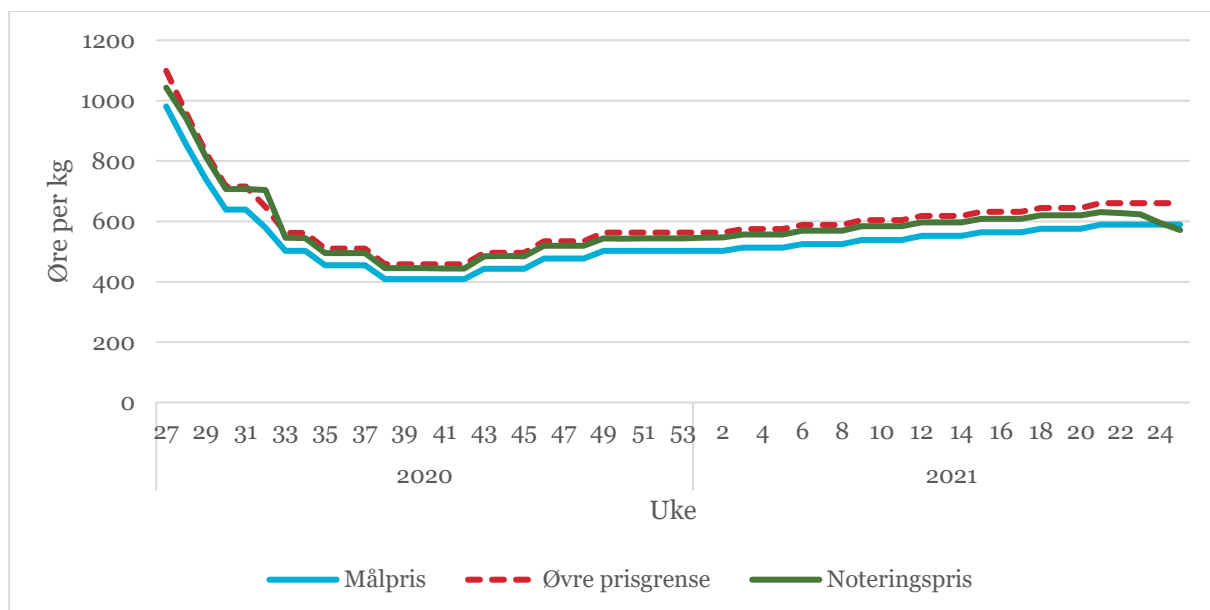
Figur 19: Prisutvikling og omsetning av epler i avtaleåret 2020–2021

1.4.7 Målpris oppnådd for potet, og gjennomgående stor omsetning

Oppnådd pris for poteter ble kr 5,74 per kg, 47 øre over målpris, jf. tabell 9, noe som ga et verdiuttak på 24,2 mill. kroner over målprisen.

Noteringspris lå over målprisen gjennom hele avtaleåret, med unntak av uke 25 i 2021, nærmere bestemt den siste uken før nypoteter ble målprisvare. Omsetningen var lav, og det var kun rester igjen av lagringspoteter på det tidspunktet.

Varmt vær ved inngangen til avtaleåret førte til en mer moderat omsetning enn normalt. Det var god tilgang på nye poteter og gode opptaksforhold. Noen uker inn i avtaleåret ble været kjøligere og potetomsetningen tok seg opp. Utover sensommeren og tidlig høst var det en jevn omsetning av norske poteter, og mengdene var litt høyere enn året før. Gode opptakingsforhold på Østlandet bidro til at store deler av potetavlingen kom i hus i de store potetdistriktene. Nordover var det imidlertid et vått vær som hindret opptakingen. Kvaliteten på høstet vare var god.

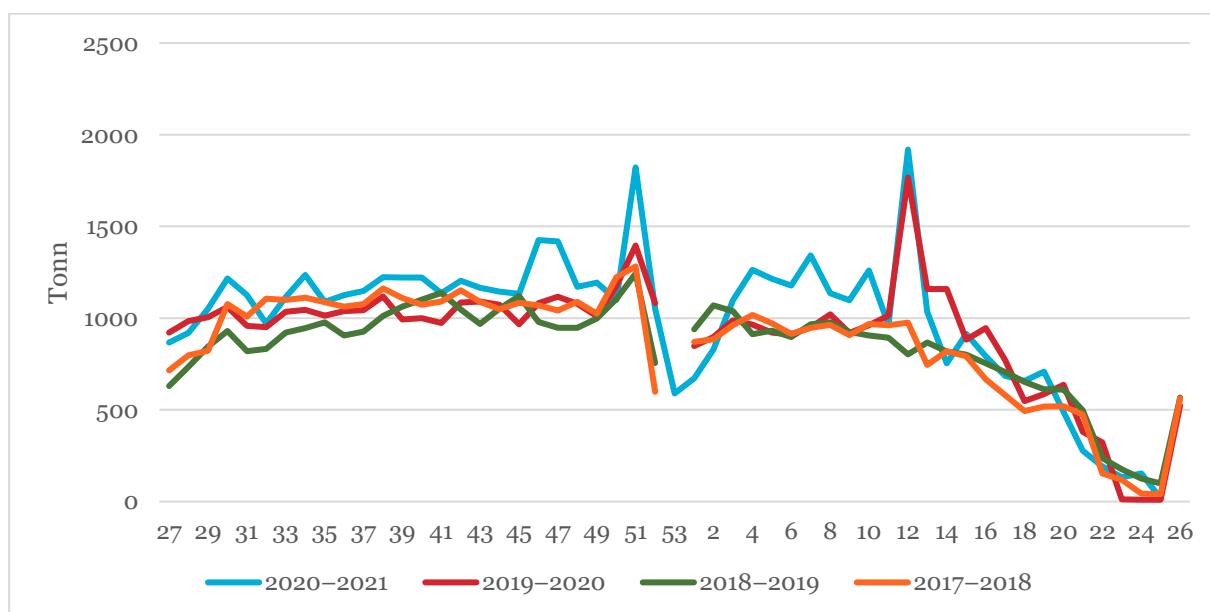


Figur 20: Prisutvikling potet i avtaleåret 2020–2021.

Det var en stor omsetning av poteter rundt juletider, se figur 20, og det var stor aktivitet på pakkeriene. Poteter tåler ikke frost så godt, og kuldeperioden på nyåret førte til utfordringer med frakt av potetene fra produsent til pakkerier. Gjennom vintermånedene og ut mot våren holdt kvaliteten seg likevel fin, og omsetningen stabil på rundt 1 200 tonn per uke. Litt utfordringer med skurv ble sortert ut på pakkeriene. Omsetningen økte igjen i perioden før påske.

Omsetningen av lagringspoteter ble gradvis mindre etter hvert som importerte nypoteter kom på markedet, og det var kun små mengder lagringspoteter igjen til frem mot ny sesong, og de første nypotetene ble høstet i uke 23.

Gjennom avtaleåret var potetomsetningen til konsummarkedet gjennomgående høyere enn året før, og det antas å ha sammenheng med et manglende salg i storhusholdingsmarkedet.



Figur 21: Omsetning av poteter de siste fire avtaleår

2 Markeds- og prisutvikling på andre varer

2.1 Storfekjøtt

Markedsordningen for storfe ble lagt om til volummodellen med virkning fra 1. juli 2009. I volummodellen fastsetter markedsregulator Nortura en planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE) for hvert halvår. Representantvarer og prisgrunnlaget fastsettes fortsatt av avtalepartene, jf. Jordbruksavtale 2020 – 2021. Prisgrunnlaget er her definert som engrosprisnoteringer for hele slakt av storfe ved representantvaren ung okse, alle klasser O og R unntatt R + (fettgruppe 2-, 2 og 2+) ved Norturas slakterianlegg i Malvik, Rudshøgda og Egersund. Gjennomsnittsprisen per halvår veies etter ukentlige tilførsler av ung okse.

2.1.1 Noteringspris oppnådde planlagt gjennomsnittlig engrospris

PGE ble økt fra kr 61,20 til kr 62,80 i andre halvår 2020. Første halvår 2021 ble PGE satt opp til kr 64,30 per kg.

I andre halvår 2020 ble akkumulert noteringspris kr 62,52 per kg, 28 øre under PGE. Første halvår 2021 endte prisuttaket på kr 64,30, og PGE ble dermed oppnådd i perioden, jf. tabell 13.

Tabell 13: Prisuttak for storfekjøtt i perioden 1. juli 2020 – 30. juni 2021. Kr per kg.

Varegruppe	Representantvare		Planlagt gj. sn engrospris*	Akkumulert noteringspris	Avvik
Storfekjøtt	Ung okse, alle klasser	2. halvår 2020	62,80	62,52	-0,28
	R og O unntatt R+ (fettgruppe 2-, 2 og 2+)	1. halvår 2021	64,30	64,30	0,00

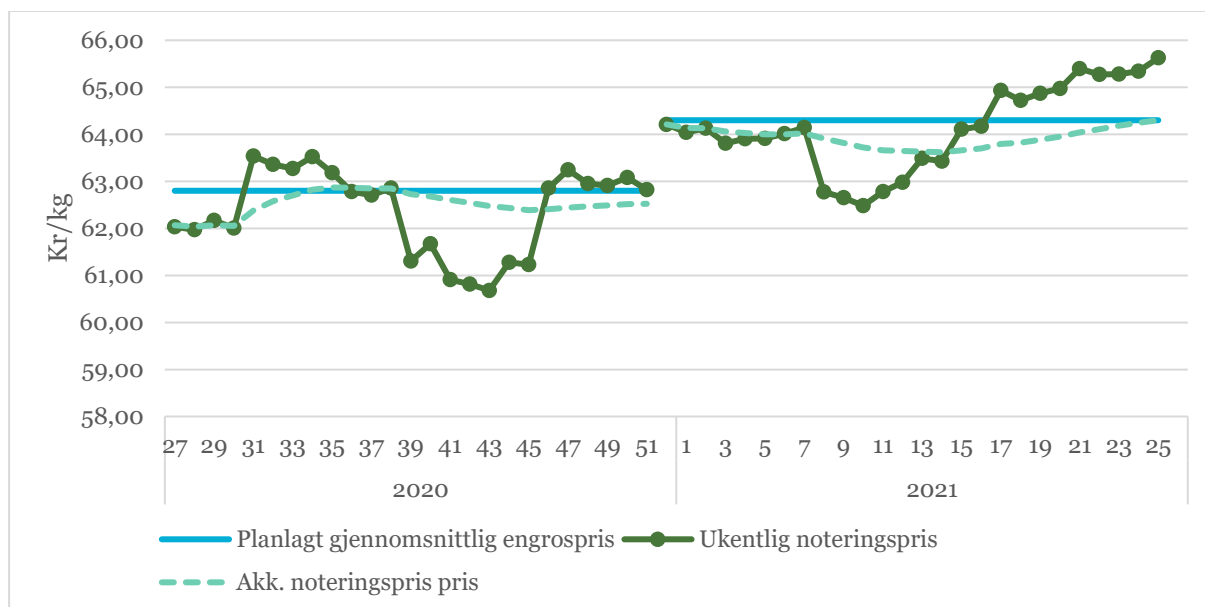
Økningen i PGE fra første til andre halvår i 2020 kom først og fremst som følge av stigende underskudd av storfe i det norske markedet. I tillegg opplevde flere storfeprodusenter økte kostnader som følge av Covid-19 utbruddet og høyere kraftfôrpriser.

Endringene i engrosprisen for storfe ble stort sett gjennomført som planlagt i henhold til prisløypen høsten 2020. Ett unntak var en ekstra prisøkning i uke 45 på kr 0,50 pr kg. Begrunnelsen for økningen var for å oppnå et prisuttak for storfe i 2. halvår mest mulig i samsvar med PGE.

I første halvdel av 2021 ble PGE igjen satt opp, da med kr 1,50 per kg, begrunnet i et prognosert underskudd i 2021 som ga mulighet for et større prisuttak. Markedsregulator viser også til at det er ønskelig å styre mer av slaktingen mot første halvår, da etterspørselen etter biff og filet er størst.

Med bakgrunn i vedvarende underdekning i markedet varslet Nortura i mars 2021 prisendringer for å stimulere til økt storfekjøttproduksjon gjennom økning av andelen tyngre slakt innenfor kategorien ung okse. Dette innebar at det ble innført en ny vektgruppe for tyngre storfe, vektgruppe 375,1-400,0 kg, som får lik pris som vektgruppe 325,1-375,0 kg. Dette gir prisøkning i denne vektgruppen for klasse R- til P-. Det ble i tillegg innført en ny vektgruppe 400,1-425,0 kg som da får tilsvarende pris som gjeldende vektgruppe 375,1-400 kg. I tillegg ble det innført en vektgruppe over 425 kg som får tilsvarende pris som dagens vektgruppe over 400 kg. Endringen ble gjeldende fra 5. april.

Det ble ikke gjort ekstraordinære justeringer i prisløypen for storfe i første halvår 2021.



Figur 22: Prisutvikling på storfekjøtt i perioden 1. juli 2020 – 30. juni 2021

Kilde: Nortura Totalmarked

I grunnlagsdokumentet til markedsregulator for 2. halvår 2020 og 1. halvår 2021 påpekte markedsregulator at det har vært stor etterspørsel etter sorteringskjøtt av storfe, og at salget av hele slakt hadde en mer positiv utvikling enn tidligere antatt. Det er økende interesse for norsk storfekjøtt, samtidig som importkvotene blir benyttet. Det er samtidig usikkerhet knyttet hvordan salget vil bli i etterkant av covid-19 og hvordan melkebøndene vil tilpasse seg lavere melkekvoter. Mordyrtallene har gått opp de siste årene, og antall ammekyr har mer enn oppveid nedgangen i antall melkekyr. Sammen med importvernet og internasjonale priser gir dette ifølge markedsregulator begrenset rom for prisøkning på storfe.

2.1.2 Noe mindre produksjon av storfekjøtt

Produksjonen av storfekjøtt gikk ned med rundt 0,5 prosent i avtaleåret 2020–2021, sammenlignet med avtaleåret før, jf. tabell 14. Samtidig mer enn doblet importen seg, noe som førte til en samlet økning i tilførslene på mer enn 11 prosent. Den norske produserte andelen gikk dermed også noe ned fra forrige avtaleår, til 78 prosent.

Tabell 14: Produksjon og handel av storfekjøtt i 2005–2006 og de siste tre avtaleårene. Tonn.

	2005–2006	2018–2019	2019–2020	2020–2021	Endring siste år
Norsk produksjon	88 947	89 883	84 998	84 534	-0,5 %
+ Import	4 284	9 466	11 472	23 140	101,7 %
- Eksport	1 770	754	542	819	51,0 %
= Totalt tilført	91 461	98 596	95 928	106 856	11,4 %
Norskprodusert andel	95 %	90 %	88 %	78 %	-11,0 %

Faktiske tall for eksport/import per 30. juni 2021, jf. SSBs handelsstatistikk. Tall for norsk produksjon er hentet fra leveransestatistikken jf. innmeldt slakt til Landbruksdirektoratet

Etter en økning i produksjonen av storfe i 2019, forklart med mye slakt etter tørkesommeren året før, gikk produksjonen noe ned i 2020. Det var spesielt mindre slakt av melkekyr som bidro til nedgangen, mens okseslaktingen tok seg noe opp. Også slaktevektene for storfe endte på et høyere nivå i 2020 enn året før, med størst økning for ku. Les mer om utviklingen i norsk storfekjøttproduksjon i 2020 i Markedsrapport 2020.

I grunnlagsdokumentet for andre halvår 2021 skriver markedsregulator at nyetableringer og planlagte og igangsatte utvidelser fortsatt innebærer at det er svært begrenset rom for økning av storfekjøttproduksjonen framover. Samtidig viser også spørreundersøkelser stor interesse for å utvide eller starte opp med ammeku.

Søknader om produksjonstilskudd pr. 1. mars 2021 viste en økning på rundt 12 000 mordyr siden samme telledato 2020. I grunnlagsdokumentet anslår markedsregulator en nedgang i antall mordyr mot utgangen av 2021, drevet først og fremst av en nedgang i antall melkekyr.

I prognosen fra juni forventer markedsregulator et underskudd av storfekjøtt på 9 000 tonn i 2021. Tilførslene er ventet å gå noe opp fra 2020, mens salget forventes å gå noe tilbake i takt med normalisering av samfunnet etter Covid-19.

Det har ikke vært noe storfe på reguleringslager gjennom avtaleåret.

2.1.3 Importen av storfekjøtt mer enn doblet

Mindre grensehandel som følge av koronarestriksjonene i samfunnet, bidro til høy innenlands etterspørsel, noe som skapte et stort importbehov i avtaleåret 2020-2021. Det ble til sammen importert rundt 23 140 tonn ubearbeidet storfekjøtt¹, en mer enn dobling fra foregående avtaleår.

Den samlede importen av storfekjøtt i avtaleåret 2020–2021 omfattet også import innenfor importkvoter. I overkant av 2 240 tonn storfe ble importert tollfritt innenfor EU-kvoten, som er på 2 500 tonn per kalenderår. Nesten 971 tonn ble importert innenfor WTO-kvoten, tilsvarende 1 289 tonn omregnet til med bein. WTO-kvoten er på 1 084 tonn storfekjøtt med bein per kalenderår.

Fra september ble det vedtatt generell tollnedsettelse for hele og halve slakt av storfe. Tollnedsettelsen ble forlenget i flere omganger, og med unntak av en kort periode i januar 2021 var det nedsatt tollsats stort sett i hele avtaleåret, med. Bakgrunnen for tollnedsettelsene var tomme reguleringslagre, høy etterspørsel og lav ferskvardekning. Det ble til sammen importert rundt 15 118 tonn storfe under generelle tollnedsettelser i avtaleåret.

Det ble også importert i overkant av 3 380 tonn beinfritt storfekjøtt fra Namibia og Botswana, som kan eksportere til Norge gjennom en kvote på 500 tonn i avtaleåret, omregnet til med bein, og innenfor et tak for tollfri eksport på 2 700 tonn. I tillegg ble det importert 465 tonn utbeinet storfekjøtt fra Swaziland, som har et tak på 500 tonn tollfri eksport av beinfritt storfekjøtt til Norge per år. Se forklaring angående import innenfor avtaleåret og importkvotene per kalenderår i faktaboks under avsnitt 1.3.3.

Eksporten av storfekjøtt under tolltariffens kapittel 2 var på 819 tonn, opp 276 tonn fra avtaleåret 2019–2020. Landbruksdirektoratet anslår at 33 tonn av dette var ordinært, ubearbeidet storfekjøtt som ble eksportert under ordningen utenlands bearbeiding, for seinere å bli gjeninnført som bearbeidet storfekjøtt under tolltariffens posisjoner 16.01 og 16.02.

2.2 Lam

Fra 1. juli 2013 ble lam tatt ut av målprissystemet og lagt over i volummodellen. Som for storfe, fastsetter markedsregulator en planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE) for lam for ett halvår av gangen. Representantvaren og prisgrunnlaget fastsettes av avtalepartene, jf. Jordbruksavtale 2020–2021. Prisgrunnlaget er her definert som engrosprisnoteringer for hele slakt av lam ved representantvaren lam, alle klasser O og R (fettgruppe 2-, 2 og 2+) ved Norturas slakterianlegg i Malvik, Rudshøgda og Forus. Gjennomsnittsprisen per halvår veies etter ukentlige tilførsler av ung lam.

¹ Handelstallene inkluderer kun eksport og import av storfe under kapittel 2 i tolltariffen. Import av bearbeidede produkter under kap. 16 er derfor ikke vist her.

2.2.1 Planlagt gjennomsnittlig engrospris for lam satt opp

Det siste avtaleåret har markedssituasjonen for lammekjøtt i Norge endret seg. Fra flere år preget med salgsnedgang og overskudd, ble det tomt på reguleringslager for lammekjøtt i løpet av februar 2021. Det har ikke vært sau på reguleringslager siden februar 2020.

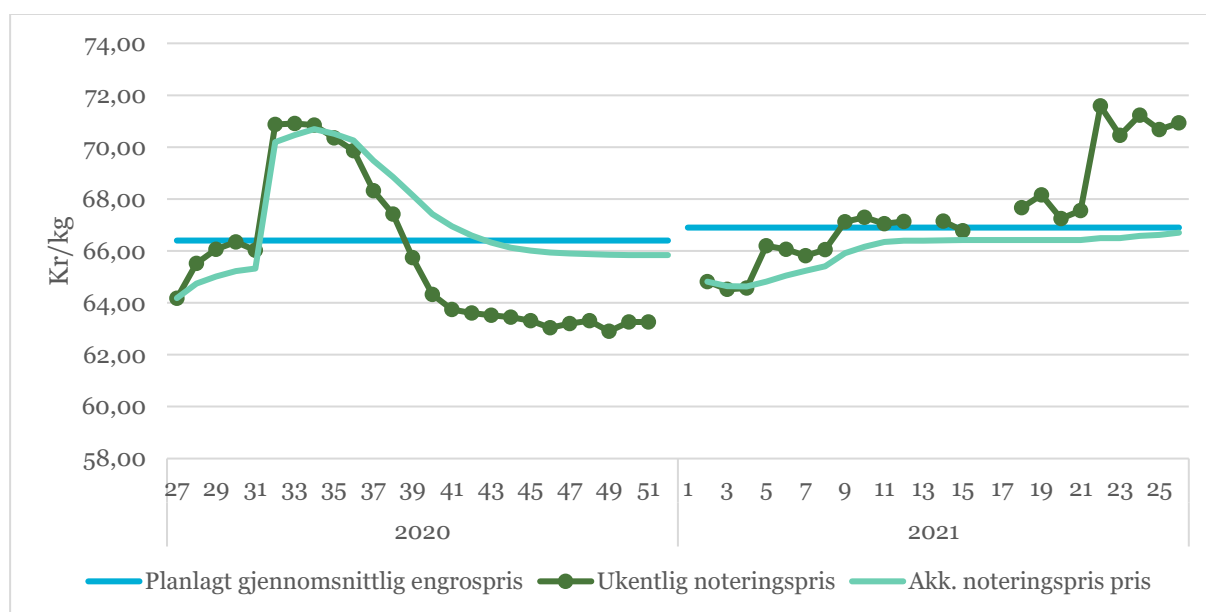
Tabell 15: Prisuttak for lammekjøtt i perioden 1. juli 2020 – 30. juni 2021. Kr per kg.

Varegruppe	Representantvare		Planlagt gj. sn. engrospris*	Akkumulert noteringspris	Avvik
Sau og lam	Lam, alle klasser R og O unntatt R+	2. halvår 2020	66,40	65,84	-0,56
	(fettgruppe 2-, 2 og 2+)	1. halvår 2021	66,90	66,71	-0,19

Kilde: Nortura Totalmarked

Ved inngangen til avtaleåret 2020–2021 ble prisen på lam økt med kr 0,30 per kg. Nortura påpekte i sitt grunnlagsdokument for 2. halvår 2020 at det var et utfordrende marked for lam, med vare på reguleringslager og en forventning om videre lagerbygging i løpet av året. Det var derfor kun rom for en begrenset økning i PGE.

Med utsikter til bedre balanse i 2021 og mindre innfrysing enn tidligere prognosert, ble prisen satt opp i 1. halvår med kr 0,50 per kg, til kr 66,90.



Figur 23: Prisutvikling for lammekjøtt i perioden 1. juli 2020 – 30. juni 2021

Kilde: Nortura Totalmarked

Akkumulert noteringspris for andre halvår 2020 endte på kr 65,84 per kg, 56 øre lavere enn PGE. I første halvår 2021 endte akkumulert noteringspris 19 øre lavere enn PGE, det vil si kr 66,71 per kg.

2.2.2 Tomt for lam på reguleringslager

Etter en nedgang i forrige avtaleår, økte produksjonen av saue- og lammekjøtt med 1,4 prosent i avtaleåret 2020–2021, jf. tabell 16. Sammen med en økning i importen og en økning i eksporten, bidro dette til rundt 6 prosent større tilførsler av sau og lam på det norske markedet i 2020–2021 enn avtaleåret før.

Tabell 16: Produksjon og handel med sau- og lammekjøtt i 2005–2006 og de siste tre avtaleårene. Tonn.

	2005–2006	2018–2019	2019-2020	2020-2021	Endring siste år
Norsk produksjon	26 197	26 393	24 318	24 653	1,4 %
+ Import	524	679	387	752	94,2 %
- Eksport	121	542	760	26	-96,5 %
= Totalt tilført	26 600	26 530	23 946	25 379	6,0 %
Norskprodusert andel	98 %	97 %	98 %	97 %	

Faktiske tall for eksport/import per 30. juni 2020, jf. SSBs handelsstatistikk. Tall for norsk produksjon er hentet fra leveransestatistikken jf. innmeldt slakt til Landbruksdirektoratet.

I 2018 oppfordret markedsregulator produsentene til å redusere på antall søyer i besetningen, samt å holde søyene lengre for å øke andelen lam til slakt. Sammen med prisnedgang og tørken og grovfôrsituasjonen i 2018, bidro dette til bedring av markedsbalansen. Samtidig var markedet fortsatt ved inngangen til 2020 preget av lagerbyggingen de siste årene. Koronasituasjonen med stengte grenser, sammen med prisløypen for lam, bidro imidlertid at det ble tatt ut mye fra lager i løpet av 2020, og i midten av februar 2021 var reguleringslageret tomt. Sist gang det var tomme reguleringslagre for lam var i 2015.

Ifølge markedsregulator var det i 2020 en liten nedgang i salget av sau, mens salget av lam økte med hele 13,6 prosent fra året før. Større fokus på salg av lammekjøtt i dagligvare, sammen med en noe lenger sesong i 2020, bidro til økningen. Det ble også tatt ut mye fra reguleringslager sommeren 2020, noe som også inngår i salgstallene til markedsregulator. I prognosene fra juni 2021 forventer markedsregulator et underskudd på 500 tonn lam og 100 tonn sau i 2021.

2.2.3 Økt import av sau- og lammekjøtt

Det ble importert 752 tonn sau- og lammekjøtt i avtaleåret 2020–2021, jf. tabell 16. Dette var nesten en dobling fra avtaleåret før. Den samlede importen omfattet blant annet 178 tonn kjøtt av sau/lam, importert innenfor WTO-kvoten på 206 tonn kjøtt med bein per kalenderår. Denne kvoten inkluderer også kjøtt fra geit. I tillegg ble det importert rundt 530 tonn tollfritt fra Island.

Det ble eksportert nesten 26 tonn kjøtt av sau/lam i løpet av avtaleåret 2021–2020, ned fra 760 tonn i avtaleåret før.

2.3 Egg

1. juli 2013 ble egg tatt ut av målprissystemet og lagt over i volummodellen. For produkter som er omfattet av volummodellen fastsetter og informerer markedsregulator Nortura om planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE) for hvert halvår. Representantvaren og prisgrunnlaget fastsettes av avtalepartene. Prisgrunnlaget er i Jordbruksavtalen for 2019–2020 definert som engrosprisnoteringer oppnådd for representantvaren egg, klasse A over 53 gram sortert på brett. Engrosprisnoteringene veies etter ukentlige tilførsler for å beregne gjennomsnittsprisen per halvår. Noteringssted er Norturas anlegg i Hå.

2.3.1 Prisutvikling

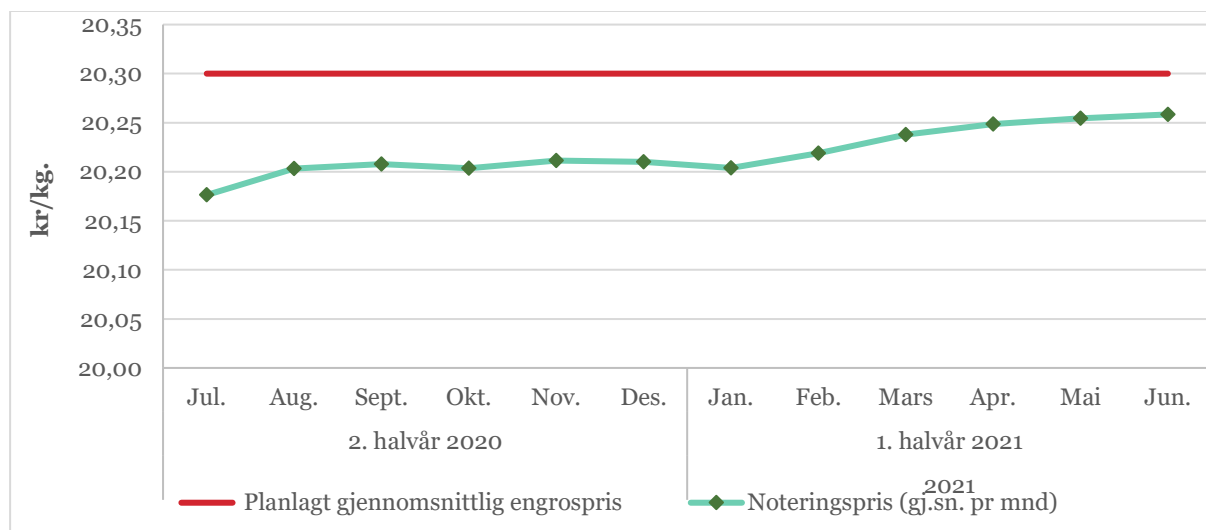
PGE ble satt til kr 20,30 i 2. halvår 2020 og videreført for 1. halvår 2021. Den akkumulerte noteringsprisen på egg var henholdsvis 10 og 6 øre under PGE for andre halvår 2020 og første halvår 2021.

Tabell 17: Prisuttak for egg 1. juli 2020 – 30. juni 2021. Kr per kg.

Varegruppe	Representantvare	Periode	Planlagt gj.sn. engrospris	Gj.sn. noteringspris	Avvik
Egg	Egg klasse A over 53 g sortert på brett	2. halvår 2020	kr 20,30	kr 20,20	kr - 0,10
		1. halvår 2021	kr 20,30	kr 20,24	kr - 0,06

Kilde: Nortura

Figur 24 viser hvordan utviklingen i noteringsprisen har vært i forhold til PGE for avtaleåret 2020–2021. Noteringsprisen har nærmet seg PGE i løpet av perioden.



Figur 24: Utvikling i planlagt gjennomsnittlig engrospris og noteringspris 1. juli 2020 – 30. juni 2021.

Kilde: Nortura Totalmarked

2.4 Markedsutvikling

2.4.1 Produksjonen dempet

Produksjonen av egg, målt i leveranser til godkjente eggpakkerier, var på 65 364 tonn i 2020. Dette var en nedgang på en halv prosent fra 2019 samlet, og nedgangen kom i 2. halvår. Produksjonen i 1. halvår 2021 er tilnærmet lik som samme periode i 2020. For avtaleåret 2020–2021 var produksjonen på 65 373 tonn, en nedgang på 1,5 prosent fra avtaleåret 2019–2020.

Tabell 18: Produksjon og handel av egg de siste fire avtaleårene, i tonn

	2017–2018	2018–2019	2019–2020	2020–2021	Endring siste år
Norsk produksjon	63 067	64 269	66 364	65 373	-1,5 %
+ Import	373	613	533	567	6,3 %
- Eksport	301	372	287	204	-29,1 %
= Totalt tilført	63 139	64 510	66 610	65 736	-1,3 %
Norskprodusert andel	99 %	99 %	99 %	99 %	-0,1 %

Faktiske tall for eksport/import per 30. juni 2021, jf. SSBs handelsstatistikk for egg under kap. 4 ekskl. befruktete egg. Tall for norsk produksjon er hentet fra leveransestatistikken innmeldt til Landbruksdirektoratet.

Driftsformen miljøbur er i ferd med å bli avviklet. Markedsregulators oversikt på engrosnivå viste en andel egg fra høns i miljøbur på ca. 5 prosent i 2. halvår 2020. Andelen har ligget på rundt 3–4 prosent det meste av 1. halvår 2021.

2.4.2 Markedsregulering

Det er flere markedsregulerende tiltak som benyttes på egg; ordningen for lagring av egg, skillevirksomhet, førtidsslakting av verpehøner, salg til spesialmarkeder, opplysningsvirksomhet og faglige tiltak.

Omsetningsrådet har vedtatt at førtidsslakting av verpehøns kan gjennomføres i 2021, og rammen for reduksjon av eggproduksjonen er inntil 1 500 tonn egg. Ordningen med førtidsslakting av verpehøner ikke har blitt tatt i bruk per juni 2021, og Omsetningsrådet vurderer at det er lite som tyder på at hele dette kvantumet vil bli benyttet for 2021, da det plages førtidsslakting kun i en kort periode fra uke 25 til uke 31.

Omsetningsavgiften var uendret på kr 0,80 per kg gjennom avtaleåret 2020–2021. Omsetningsavgiften ble satt ned ti øre til kr 0,70 per kg i 2. halvår 2021. Dette skyldes høyere eggfond enn budsjettert ved inngangen til 2021 og forventning om at kostnadene ved reguleringstiltak blir lavere enn budsjettert. Dette er spesielt knyttet til forventninger om mindre førtidsslakting av verpehøner enn den vedtatte rammen for reduksjon av eggproduksjon på inntil 1 500 tonn egg, vedtatt av Omsetningsrådet.

2.4.3 Import og eksport utgjør lite

Importbehovet varierer med markedsbalansen. Importen var relativt stor i 2019 og gikk ned igjen i 2020, til 489 tonn. Importen utgjorde 283 tonn 1. halvår 2021, en betydelig økning fra samme periode året før. For avtaleåret 2020-2021 var importen på 567 tonn, en økning på 6,3 prosent fra forrige avtaleår.

Mesteparten av importen av ferske skallegg til konsum tas inn innenfor EU- og WTO-kvotene. EU-kvoten er tollfri og på 290 tonn, og gjelder både befruktete egg for klekking, ferske skallegg og konserverte egg med skall (tollvarenummer 04.07.1100/.2100/ex. 9000). WTO-kvoten er til redusert tollsats og er på 1 295 tonn, og gjelder kun ferske skallegg. Begge kvotene har hatt varierende utnyttelsesgrad. EU-kvotens utnyttelsesgrad var på 46 prosent i 2019 og 41 prosent i 2020. WTO-kvoten hadde en utnyttelsesgrad 44 prosent i 2019 og 28 prosent i 2020. Til og med juni er utnyttelsen av årets EU-kvote på ca. 24 prosent og WTO-kvoten på ca. 17 prosent.

I SSBs handelsstatistikk, vist i tabellen over, så inngår også import og eksport under ordningen utenlands bearbeiding (UB), noe som gir et noe feil inntrykk av ordinær handel. I importen av egg og eggprodukter i kap. 4 så er det en relativt fast, mindre import av heleggmasse (tollvarenummer 0408900), og dette dreier seg i realiteten om nesten kun UB.

Det er minimale mengder ordinær eksport av skallegg og eggprodukter. Eksporten var på 204 tonn i avtaleåret 2020–2021, en nedgang på 29 prosent fra forrige avtaleår. Ferske konsumegg utgjør nesten hele eksporten. Denne eksporten av konsumegg er ikke ordinær eksport, men midlertidig utførsel under ordningen UB.

2.4.4 Markedsbalanse i pluss

Det var overproduksjon av egg og behov for markedsregulerende tiltak i form av førtidsslakting av verpehøner også i avtaleåret 2020–2021.

Nortura totalmarkeds juni-prognose viser at overskuddet i 2020 endte på 670 tonn. Overskuddet var størst i starten av året. Det forventes et overskudd på 100 tonn totalt for 2021. Beregningen av overskuddet legger til grunn forventede tilførsler på 65 900 tonn, importkvoter på 550 tonn og engrossalg på 66 400 tonn i 2021. Dette er en økning i tilførslene på 0,4 prosent og økning i engrossalget til dagligvare og industri på 1,4 prosent fra 2020.

I forventede tilførsler har Nortura Totalmarked lagt til grunn en noe dempet produksjon ved tiltaket førtidsslakting av verpehøner, på 155 tonn i 2021. Uten tiltaket førtidsslakting av verpehøner vil overskuddet bli 300 tonn i 2021. Det ble tatt ut 779 tonn gjennom ordningen i 2020. Overskuddet i 2021 prognoseres å være i sommermånedene. Det er for tiden større usikkerhet knyttet til prognoser enn vanlig på grunn av uvanlige skifter i markeder på grunn av korona-tiltak som stengte grenser, serveringssektoren som har vært nedstengt m.m. Det legges til grunn en normalisering fra høsten 2021.

I Nortura Totalmarkeds juni-prognose oppgis også en 12 måneders-prognose, fra juli 2021 til juli 2022. I denne forventes det uendrede mengder tilførsler, på 66 600 tonn, import på 550 tonn og nedgang i salget på 1 prosent til 65 900 tonn, og da et overskudd i balansen på 1 200 tonn. Det er da ikke tatt med evt. markedsregulerende tiltak.

2.5 Kylling

Referanseprisen for kylling blir årlig beregnet og fastsatt av Landbruksdirektoratet på grunnlag av akkumulert noteringspris foregående avtaleår. Prisgrunnlaget er engrosprisnoteringer oppnådd for

fjørfeslakt ved representantvaren som hel, fersk, uoppbundet kylling i vektclassene 1 050–1 850 gram i bulkemballasje, oppgitt fra utvalgte slakterier. Se for øvrig Jordbruksavtale 2019–2020 for detaljer rundt beregningen.

2.5.1 Noteringsprisen lå over referansepris i avtaleåret 2020-2021

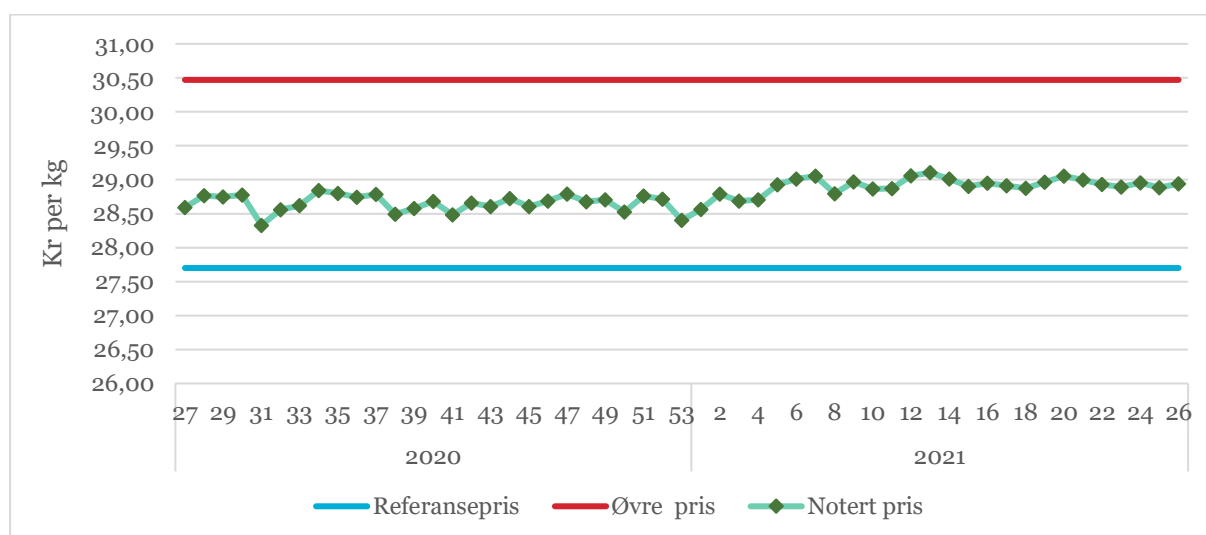
I jordbruksavtaleåret 2020–2021 var referanseprisen for kylling satt til kr 27,70 per kg for fersk kylling, 1050–1850 g uten innmat. Den akkumulerte noteringsprisen for kylling endte på kr 1,09 over referanseprisen for perioden.

For jordbruksavtaleåret 2021–2022 ble referansepris for fjørfekjøtt fastsatt til kr 28,79.

Tabell 19: Prisuttak for kylling i 2020–2021. Kr per kg.

Varegruppe	Representantvare	Referansepris*	Akkumulert noteringspris	Avvik prisuttak
	Hel, fersk, uoppbundet kylling i vektclassene			
Fjørfeslakt	1 050–1 850 gram i bulkemballasje.	27,70	28,79	+1,09

Kilde: Landbruksdirektoratet



*Øvre prisgrense er referansepris + 10 prosent. Eventuell prisnotering over øvre prisgrense to uker på rad utløser generell tolladministrering.

Kilde: Landbruksdirektoratet

Figur 25: Prisutvikling på kyllingkjøtt i perioden 1. juli 2020 – 30. juni 2021

Figur 25 viser prisutviklingen for kyllingkjøtt for avtaleåret 2020–2021. Noteringene har ligget relativt jevnt over noteringsprisen i hele perioden. Aktørene endrer lite på prisene i løpet av avtaleperioden, og variasjonene skyldes i stor grad vektingen med mengder per uke per aktør.

Fra avtaleåret 2014–2015 til og med avtaleåret 2017–2018 endte prisuttaket under referanseprisen, altså en sammenhengende prisnedgang i fire år. De siste tre avtaleårene har prisuttaket per avtaleår vært over referansepris, men fortsatt under øvre prisgrense.

Omsetningsavgiften på kylling har ligget uendret på kr 0,28 per kg i avtaleperioden. Det er ingen endringer i avgiften p.t.

2.5.2 Markedsutvikling – produksjonen øker

Produksjonen var tilnærmet lik i 2019 og 2020, men har økt 1. halvår 2021. Det ble slaktet 97 149 tonn i 2020, en nedgang på 0,6 prosent fra 2019. Slaktemengdene per 1. halvår 2021 utgjorde 52 863 tonn, en økning på 8,7 prosent sammenlignet med 1. halvår 2020, og en økning på 9 prosent fra 2. halvår 2020.

For avtaleåret 2020-2021 har produksjonen økt med 3,3 prosent sammenlignet med forrige avtaleår.

Tabell 20: Produksjon og handel av kylling de siste tre avtaleårene. Tonn.

	2017–2018	2018–2019	2019–2020	2020–2021	Endring siste år
Norsk produksjon	87 398	92 757	98 108	101 377	3,3 %
+ Import	447	731	842	1 246	47,9 %
- Eksport	777	979	1 762	1 386	-21,4 %
= Totalt tilført	87 068	92 509	97 189	101 237	4,2 %
Norskprodusert andel	99 %	99 %	99 %	99 %	0 %

Faktiske tall for eksport/import per 30. juni 2021, jf. SSBs handelsstatistikk for kylling under kap. 2 ekskl. lever. Tall for norsk produksjon er hentet fra leveransestatistikken jf. innmeldt slakt til Landbruksdirektoratet.

2.5.3 Markedsutvikling - importen øker

Norge importerer og eksporterer små mengder kylling, og andel norskprodusert kylling av totale tilførsler ligger på hele 99 prosent.

Nesten alle importen av kylling under kap. 2 i tolltariffen er av hel, fersk og hel, fryst kylling. Det er i tillegg en mindre import av frysede kjøttstykker. Videre importeres det også en del bearbeidet vare (tollvarenummer 02109904 og 16023200), men nesten hele volumet i handelsstatistikken er gjeninnførsel av UB.

For avtaleåret 2020-2021 var importen av kylling (under kap. 2) på 1 246 tonn, en økning på 48 prosent fra forrige avtaleår. Importen var spesielt stor i 2. halvår 2020, og har også vært stor i 1. halvår 2021 sammenlignet med forutgående år. Importen av kylling var på 567 tonn i 1. halvår 2021, som er en økning på hele 82 prosent sammenlignet med importen i 1. halvår 2020, men en nedgang på 17 prosent fra den uvanlig høye importen i 2. halvår 2020.

Det meste av importen tas inn på tollfri EU-kvotest. Denne kvoten er på 950 tonn og gjelder for fjørfe (både kylling og kalkun), og både hel fersk og hel fryst variant. Nesten alt som er tatt inn på kvoten er kylling, både fersk og fryst. I 2020 var kvoteutnyttelsen på 98 prosent. Per 1. halvår 2021 er kvoteutnyttelsen på 55 prosent. Det er også import innenfor en WTO-kvotest på 221 tonn, som gjelder frossen hel kylling, til redusert tollsats. Utnyttelsen av denne kvoten var på kun 5 prosent i 2020, og er per 1. halvår 2021 på 19 prosent.

Det er liten eksport av kylling. Midlertidig utførsel av varer under ordningen UB inngår i handelsstatistikken og dette utgjør en betydelig del av kyllingeksporten, og er altså ikke ordinær eksport. I 2020 var eksportmengden av kylling og kyllingprodukter under kap. 2 på 1 778 tonn, men ca. 52 prosent av dette var UB. Det er stort sett nuggets, burgere og pålegg som blir gjeninnført etter utenlands bearbeiding. I 1. halvår 2021 var eksporten på 718 tonn, og av dette var 86 prosent UB.

For avtaleåret 2020-2021 var eksporten på 1 386 (inkl. UB), en nedgang på 21 prosent målt mot forrige avtaleår.

2.6 Kraftfôr

2.6.1 Liten økning i kraftfôrsalget

Salget av kraftfôr i sesongen 2020–2021 var på litt over 2 mill. tonn. Dette var en økning på om lag én prosent sammenlignet med sesongen 2019–2020 (se tabell 21). Salget av drøvtygger- og fjørefôr økte, mens svinefôrsalget var tilnærmet identisk som sesongen før.

Drøvtyggerfôr utgjør rundt halvparten av det totale kraftfôrsalget. Høy melkeproduksjon bidro til en liten økning i salget fra 2019–2020. Økningen var størst høsten 2020, på grunn av høy etterspørsel etter meieriprodukter og underskudd på melk. I andre kvartal av 2021 gikk derimot salget ned sammenlignet med samme periode i 2020.

Salget av svinefôr i 2020–2021 var marginale 12 tonn høyere enn i 2019–2020, i tråd med den stabile norske produksjonen av svinekjøtt. Fôrsalget har vært stabilt de to siste sesongene, etter noen år med nedgang fra toppen i 2015–2016. Dette har sammenheng med lavere produksjon av svinekjøtt i den samme perioden og fôreffektivitetsutvikling.

Salget av kraftfôr til fjørfe har økt betydelig de siste årene. Fôret går hovedsakelig til verpehøns og slaktekyllinger. Det meste av økningen på to prosent fra forrige sesong skjedde våren 2021. Som nevnt i avsnitt 2.5.2 økte produksjonen av kyllingkjøtt i denne perioden, mens eggproduksjonen var stabil.

Den største prosentvise endringen fant sted for annen fôromsetning, som i hovedsak er fôr til hester. Dette salget falt med over ti prosent fra forrige sesong, etter å ha falt med 12 prosent fra 2018–2019 til 2019–2020. Nedgangen skyldes både færre dyr totalt, mer import og overgang til mer utstrakt bruk av spesialfôr.

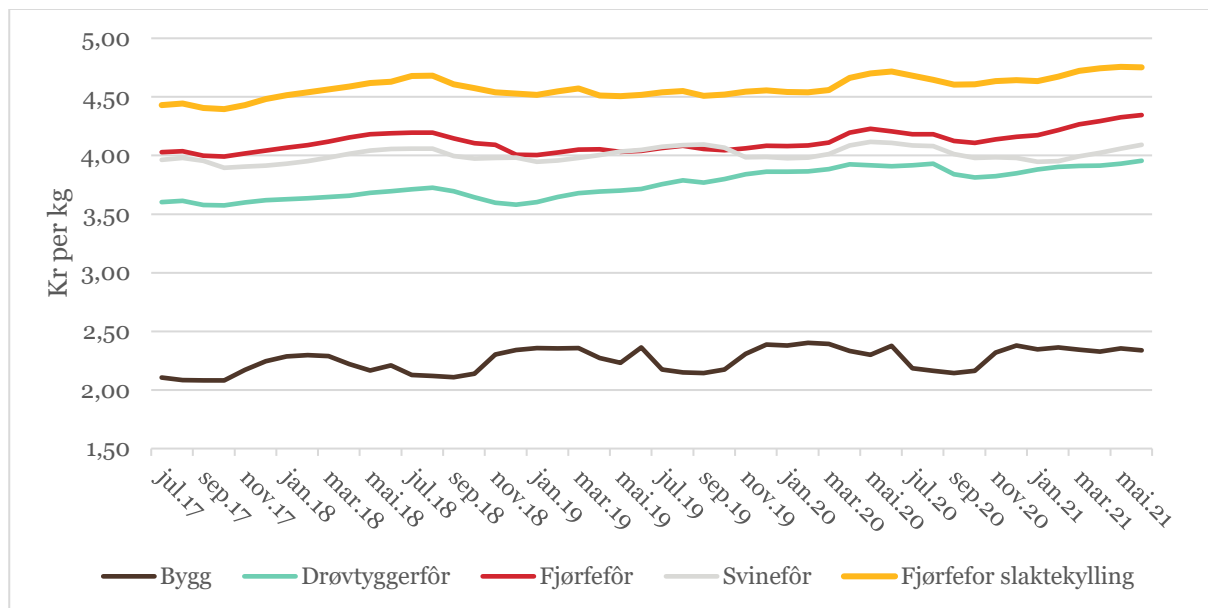
Tabell 21: Kvartalsvis salg av kraftfôr til husdyr 2020–2021, og endring fra 2019–2020. Tonn.

Periode	Drøvtyggere	Svin	Fjørfe	Annet	Sum
2020 3. kvartal	221 919	114 923	117 324	3 065	457 231
2020 4. kvartal	277 317	122 795	125 967	3 752	529 830
2021 1. kvartal	283 959	116 006	124 091	3 854	527 909
2021 2. kvartal	259 194	111 987	124 839	3 176	499 196
Totalt 2020–2021	1 042 388	465 710	492 220	13 847	2 014 165
Totalt 2019–2020	1 025 222	465 698	482 409	15 507	1 988 836
Årlig endring, prosent	1,67 %	0,00 %	2,03 %	-10,71 %	1,27 %

Kilde: Landbruksdirektoratet

2.6.2 Økte råvarepriser la press på kraftfôrisene

Landbruksdirektoratet følger prisutviklingen på utvalgte typer norskprodusert kraftfôr. Tallmaterialet er basert på prislister fra seks kraftfôrprodusenter fra ulike deler av landet, justert for rabatter og fraktkostnader. Figur 26 viser prisutviklingen på utvalgte kraftfôrtyper, i tillegg til pris til produsent for bygg fratrukket prisnedskrivningstilskudd.



Figur 26: Prisutvikling på kraftfôr til drøvtyggere, svin, verpehøns og slaktekylling og produsentpris på bygg fratrukket prisnedskrivningstilskudd, juli 2017 tom. juni 2021. Kroner per kg.

Kraftfôrprisene har blant annet sammenheng med tilgangen på norsk råvare og størrelsen på importkvotene. Normalt øker prisene gjennom vinteren og fram til ny kornsesong i tråd med økende termintillegg, som dekker kostnaden ved å lagre kornet. Deretter går de ned i september og oktober, når kornprisene går ned og kraftfôrprodusentene faser inn det nylig innhøstede kornet.

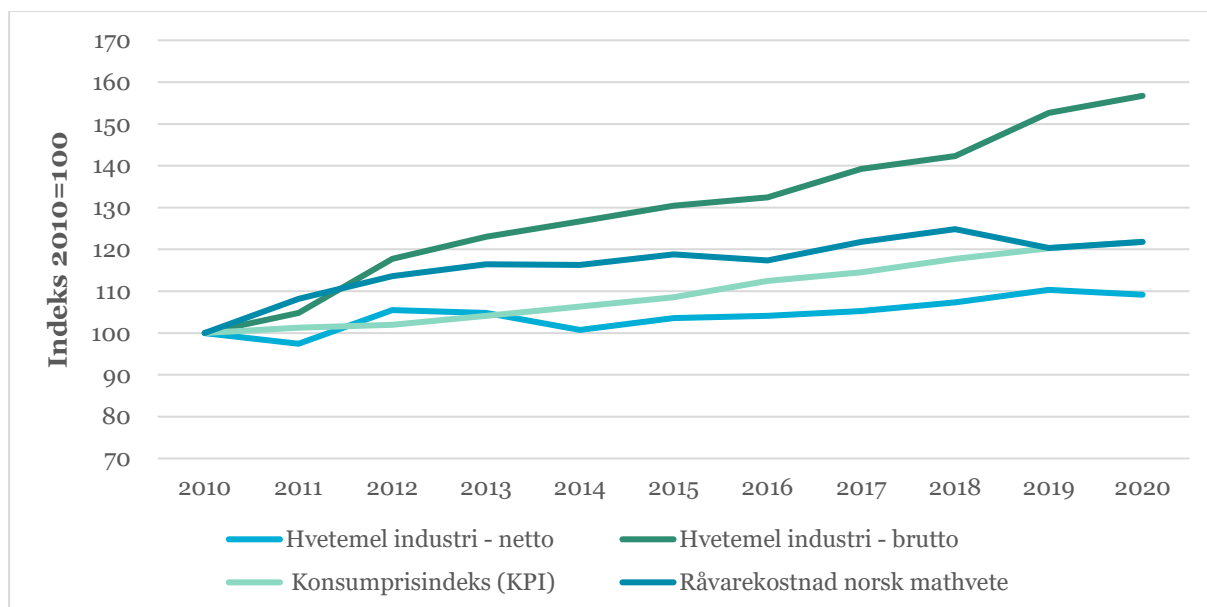
Ettersom 40 til 50 prosent av kraftfôrråvarene er importerte, påvirker internasjonale forhold kraftfôrprisene. Når verdensmarkedsprisen på en råvare er så høy at tollsatsen er satt til null, gir prissvingninger internasjonalt direkte utslag på importprisen. Blant annet på grunn av covid-19-pandemien har dette vært tilfellet i store deler av sesongen 2020–2021.

Da pandemien var et faktum våren 2020, begynte prisene på en rekke råvarer som importeres til norsk kraftfôr å stige raskt. Etter et kortvarig fall gjennom sommeren fulgte en voldsom prisvekst fra oktober. Både soyamel, solsikkemel og rapsmel var rekorddyrt på verdensmarkedet våren 2021. Høy etterspørsel, værutfordringer i viktige produksjonsområder og kraftig vekst i prisene på containerfrakt bidro til prisveksten. I tillegg økte pristillegget på GMO-frie proteinråvarer kraftig, noe som rammer norske importører særlig hardt.

Prisveksten i norske kroner var ekstra høy våren 2020, da et dramatisk oljeprisfall førte til at kursen ble kraftig redusert. Kronen styrket seg igjen gjennom sesongen 2020–2021, noe som bidro til å bremse effektene av prisveksten i denne perioden. Likevel har urolighetene i verdensmarkedet skapt betydelige utfordringer for norske importører i avtaleåret. Kraftfôrprodusentene har klart å få tak i råvarer, men prisveksten og logistikkutfordringer ved grensene har krevd langsiktig planlegging. Den videre utviklingen er usikker, men i skrivende stund ser det ut til at råvareprisene kan bli liggende på et høyt nivå.

2.7 Mel

Figur 2728 viser indeksert prisutvikling for mel siden 2010. Vi publiserte denne indeksen i Markedsrapport 2020, hvor vi også beskriver markedet for matmel mer inngående.



Figur 2728: Indeksert prisutvikling for mel, 2010-2020. 2010=100.

Forskjellen mellom brutto- og nettoprisen på hvetemel har økt siden 2010. Det blir altså en stadig større differanse mellom møllenes offisielle listepriiser og de prisene som industrien faktisk betaler for melet. Med andre ord har omfanget av rabatter blitt større. I 2020 fortsatte bruttoprisen å stige, mens nettoprisen falt for første gang siden 2014. Dette skjedde til tross for at både konsumprisindeksen og råvarekostnaden økte.

Matmelsalget økte med fem prosent i 2020, etter å ha falt de tre foregående årene. En uvanlig stor andel av melet ble omsatt i poser fordi en større del av melforbruket skjedde i private husholdninger under covid-19-pandemien.

LANDBRUKSDIREKTORATET OSLO

POSTADRESSE:
Postboks 1450 Vika, 0116 Oslo

BESØKSADRESSE:
Stortingsgt. 28, 0161 Oslo

TELEFON: 78 60 60 00

E-POST: postmottak@landbruksdirektoratet.no

LANDBRUKSDIREKTORATET ALTA

BESØKSADRESSE:
Løkkeveien 111, 9510 Alta

LANDBRUKSDIREKTORATET STEINKJER

BESØKSADRESSE:
Skolegata 22, C-bygget, 7713 Steinkjer

www.landbruksdirektoratet.no
